

NOORSOOTÖÖ MUUTUVAS MAAILMAS

No 4
MAI
2010

RAHVUSVAHELINE
NOORSOOTÖÖ

SISSEJUHATUS *Marit Kannelmäe-Geerts* 2

RAHVUSVAHELINE NOORSOOTÖÖ - VAJADUS JA VÕIMALUSED *Jaanika Palm* 4-6

NOORSOOTÖÖ JA -POLIITIKA EUROOPAS *Pierre Mairesse* 7-9

EESTI ON EUROOPA NOORTEPOLIITIKAS PUHUVATE TUULTE VALDUSES *Martti Martinson* 10-11
KOMMENTAAR *Iris Öpik* 12

MAAILMAHARIDUS JA KOOSTÖÖ RAHVUSVAHELISE TASANDI PROJEKTIDES *Aire Nurm* 12-13

"VAATA JA MUUDA" DOKUMENTAALFILMIKLUBID *Aliine Lotman* 14

KUI HÄSTI VALMISTAB EESTI KOOL ETTE TEADLIKKE MAAILMAKODANIKKE? *Johanna Helin* 15
KOMMENTAAR *Aurika Komsaare* 15

VIIS MÕTET VABATAHTLIKKUSEST *Peeter Vihma* 16-18

KULTUURIDEVAHELINE ÕPPIMINE JA KOGEMUSÕPPIMISE ROLL MUUTUSE ESILEKUTSUMISEL: MÕNED TEOREETILISED JA LOODETAVASTI KA PRAKTILISED MÕTTED *Mark Taylor* 19-21

SAAGE TUTTAVAKS - 10 TEESI EUROOPA NOORSOOTÖÖST JA KULTUURIDEVAHELISEST ÕPPIMISEST *Marit Kannelmäe-Geerts* 22-25

RAHVUSVAHELINE ÕPIKOGEMUS - TOOLFAIR *Jaana Ojakäär* 26

NOORSOOTÖÖ RAHVUSVAHELISUS TOOB MAAILMA LÄHEMALE JA AVARDAB SEDA *Siiri Liiva* 27

RAHVUSVAHELINE NOORSOOTÖÖ NOORE SILMADE LÄBI *Anete Elken* 28-29

MULTIKULTUURSUSE JA SALLIVUSE UURINGUTE ÜLEVAADE *Marit Kannelmäe-Geerts* 30-32

INTEGRATSIOON EESTIS - NOORSOOTÖÖ VÕIMALUS *Marti Taru* 33-35
KOMMENTAAR *Eha Kraft* 35

Seekord vaatame ajakirjas MIHUS oma koduse noorsootöö mätta otsast kaugemale ja saame kinnitust, et kui tõsta pilk kõrgemale ja vaadata, siis hakkavad hiljem silma mitmed asjad, mis enda kõrval parandamist vajavad. Tõsi, selgust saavad ka need, mis üsna hästi ja õigesti. Laiem pilt tähendab siinkohal rahvusvahelist noorsootööd, mis annab noortele ja noorsootöötajatele võimaluse täiendada ennast läbi kultuuridevahelise õppimise, teha koostööd teisest kultuurist inimestega, toetada avatuse ja sallivuse suurendamist noortevaldkonnas ja ühiskonnas laiemalt ning panustada Euroopa, ja miks ka mitte, maailma arengutesse, millest ka meil endil kasu on.

Marju Lauristin tõi 2009. aastal noorte tööhõive teemalisel seminaril välja noorsootööle äärmiselt olulise mõtte üteldes, et tõeline suhtlemisoskus on oskus suhelda endast erinevatega ja seda oskust on noortel kõige kergem omandada just läbi noorsootöös toimuva. 2007. aasta Inimarengu aruanne Riigikogus tutvustades tõi ta välja teise olulise mõtte oskustest, mida noorsootöös omandada saab ja mis käesoleva MIHUSE teemaga kattub. Ta selgitas, et mitmekultuurilisus tähendab tegelikult seda, et me oleme dialoogivõimelised teiste rahvastega ja teised on dialoogivõimelised meiega. Me oskame ennast selgeks teha ja saame aru, mis teiste taustad on. Eestis on hea võimalus harjutada seda meie oma haridussüsteemis, mida hetkel tehakse liialt vähe, lisas Lauristin. Sama kehtib noorsootöös. Ka Aire Nurm toob

ei juhatuis

selles ajakirjanumbris välja sarnase mõtte, et meil on rahvusvaheline kogemus kodus olemas ja ometi ei kasuta me sageli välismaal saadud kogemust siin sallivuse rakendamisel ära. Kultuuridevahelise suhtluse õppimine peab olema tingimusteta õppimine, mis tähendab, et me ei vali, keda hindame ja aktsepteerime ja keda mitte, tõdeb Nurm.

Uuringutest tuleb läbi mitme aasta välja Eestis elavate noorte negatiivsed hoiakud teiste kultuuride osas. Kui see püsib, siis miks seda muutma peaks? Seetõttu, et meie vajadus suhelda teisest kultuurist inimestega hariduses, teaduses, majanduses, turismis ja mujal valdkondades kasvab jätkuvalt. Lisaks paistab Eesti silma Euroopa edetabelites erakordselt madala tolerantsusega erinevuste suhtes. Ka Eesti president tõdeb 2009. aasta Inimarengu Aruande eessõnas, et kui tahame, et meie inimesed peaksid Eestit oma koduks, võiks kodus valitseda hoolivam ja inimsõbralikum õhustik. Lisades, et kui soovime Eestisse inimesi, kes soovivad oma oskuste ja teadmistega siinsesse arengusse panustada, siis peame vastutasuks pakkuma kvaliteetset elukeskkonda, mis ühe aspektina tähendab ühiskonna tolerantsset suhtumist uutesse tulijatesse. Marti Taru pakub oma artiklis ühe lahendusena lihtsat tõdemust, et inimestevahelised suhted paranevad teineteist lähemalt tundma õppides ja näeb noorsootööl olulist rolli selle võimaluse pakkumisel. Rahvusvahelises noorsootöös on lihtne võimalus viia noored oma kultuuri mugavustsoonist välja, et seda sama tsooni

laiendada ja meie ühiskonda avatumaks muuta.

Noorsootöötajal on rahvusvahelise koostöö raames võimalus nii Eestis kui mujal sõna võtta ja toetada laiemalt noorsootöö tunnustamise ja kvaliteedi tõusu, millest seekordses ajakirjas Hendrik Otteni sõnadega juttu tuleb, ning Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistiku (2010-2018) eesmärkide teostumist. Äsjailmunud Inimarengu Aruanne toob välja murepunkti, et riigi võimalused leevendada majandusraskustes õpilaste probleeme on halvenenud ja ka klassi- ja kooliväline tegevus, millel on väga oluline roll õpilaste sotsiaalmajanduslike eristuste tasandamisel, kipub rasketel aegadel olema üks esimesi kohti hariduses, mille ressursse kärbitakse. Samal teemal arutati ka Tallinna V Noorsootöö Foorumil "Edasi, tagasi või hoopis ära", kus mitme arutelu käigus tekkis lahenduste leidmise hetkel vastutusepalli hüpitamine ühelt teiselt ja tagasi. Omamoodi on see õige, kui vaid igaüks võtaks edasi visates endajagu vastutust ära. Siinkohal ongi oluline, et Eesti oleks seotud laiemate arengutega Euroopas ja et samal ajal võetaks vastust tuleviku kujundamisel ka kohalikul ning üksikisiku tasandil.

Euroopa noortevaldkonna koostööraamistik toetab noorsootöö rolli tegeleda noorte tööhõive, sotsiaalse tõrjutuse, tervise, hariduse, demokraatlikes protsessides osalemise ja muude väljakutsetega. Seega on oluline, et ka Eesti noorsootöötajad oleks laiemate aren-

gutega kursis ja samas teadvustaks, et nende probleemidega saabki sageli tegeleda palju tõhusamalt kohalikul tasandil. Teadlikkus on eeldus, võtmaks aktiivset rolli ja vastutust. Siinkohal võiks tagasihoidlikumatele tuleta-da meelde vana head tõdemust, et kui juba liblika tiivaliigutus võib esile kutsuda tornaado maailma teises otsas, siis võid ka Sina oma tegudega suuri asju liikuma panna.

Lõpetuseks soovin vabandada, nii teie kui ka autori ees, eelmises MIHUSes tekkinud kujundusvigade pärast, mille tõttu kadusid Enn Kasaku artiklist viited. Võrguväljaandes on viga parandatud ja saate artiklit nautida nõnda nagu see oli algselt plaanitud.

Head lugemist ja kaasamõtlemist!

Marit Kannelmae-Geerts
ESF programmi "Noorsootöö kvaliteedi arendamine" õppematerjalide arendamise koordinaator

Marit.Kannelmae-Geerts@archimedes.ee

Rahvusvaheline noorsootöö

Rahvusvaheline noorsootöö on kogum noorsootöö meetmetest, sisaldades kaht peamist suunda – rahvusvahelisteks kogemusteks võimaluste loomine ning kultuuridevahelise õppimise võimaldamine noortele ja noorsootöötajatele.

Üleilmastumine ehk vooluga kaasaminek

Üleilmastumine ehk globaliseerumine on protsess, mis aitab kaasa teadlikkuse tõusule maailmast kui ühtsest tervikust, kus geograafilised piirid ei ole suhtevõrgustike loomisel takistuseks. Erinevad üleilmastumise uurimisega tegelevad teoreetikud esitavad käimasoleva protsessi osas nii positiivseid kui negatiivseid argumente. Euroopa Komisjoni noortepoliitika valge raamatu (2004) andmetel on Euroopa noored sihtgrupp, kes on üldiselt avatud kultuurilistele mõjutustele, kuid samas valitseb noorte ja üleilmastumise vahel segane suhe, mida ei tohiks tähelepanuta jätta. Sama seisukoha esitab ka Euroopa Liidu noorsoostrategia mõju hindamise dokument (2009) nentides üleilmastumisega kaasnevat positiivset mõju konkurentsivõime ja heaolu suurenemisele, kuid samas tõdes, et selles arengus on kõige haavatavam sihtgrupp noored.

Üleilmastumise positiivseid argumente kõrvale jättes on protsessi üheks negatiivseks teguriks ka kultuurilise identiteedi kadumisega seotud ohutunne, millega tuleb tegeleda.

Välised kultuurilised mõjutused asetavad meid kaitsepositsiooni, sest "oma kultuuri ja grupi väärtuste kaitsmine on iga inimese normaalseks reaktsiooniks" (Kultuuridevaheline õppimine 11:2000). Samas ei ole võimalik käimasolevat protsessi peatada ning hoolimata raskest väljakutsest tuleb vooluga kaasa minna. "Ent tänapäevane tegelikkus ütleb selgelt, et ükskõik, kas me aktsepteerime meid ümbritsevate inimeste erinevusi ja erinevaid kultuure või mitte, peaksime me leidma viisi, kuidas elada koos ühes ühiskonnas" (Kultuuridevaheline õppimine 11:2000).

Üleilmastumise protsessis on võtmeteguriks kultuuridevaheline õppimine, mida võib käsitleda mitmel erineval moel. "Otsesemas tähenduses viitab kultuuridevaheline õppimine individuaalsele teadmiste, hoiakute või käitumismallide omandamise protsessile, mis

on seotud erinevate kultuuride vastastikuse suhtlemisega" (Kultuuridevaheline õppimine 19:2000).

Kultuuridevahelise suhtlemispädevuse suurendamine võimaldab noortel ja noorsootöötajatel edukalt osaleda kultuuridevahelises kommunikatsioonis. Kultuuridevahelise kahekõne defineeris Euroopa kultuuridevahelise dialoogi aastal Euroopa Nõukogu poolt vastu võetud valge raamat Kultuuride Dialoogist (2008) kui avatud ja austava, vastastikuse mõistmise ja lugupidamise vaimus toimuva arvamustevahetuse erineva etnilise, kultuurilise, usulise ja keelilise päritolu ning pärandiga üksikisikute ja rühmade vahel.

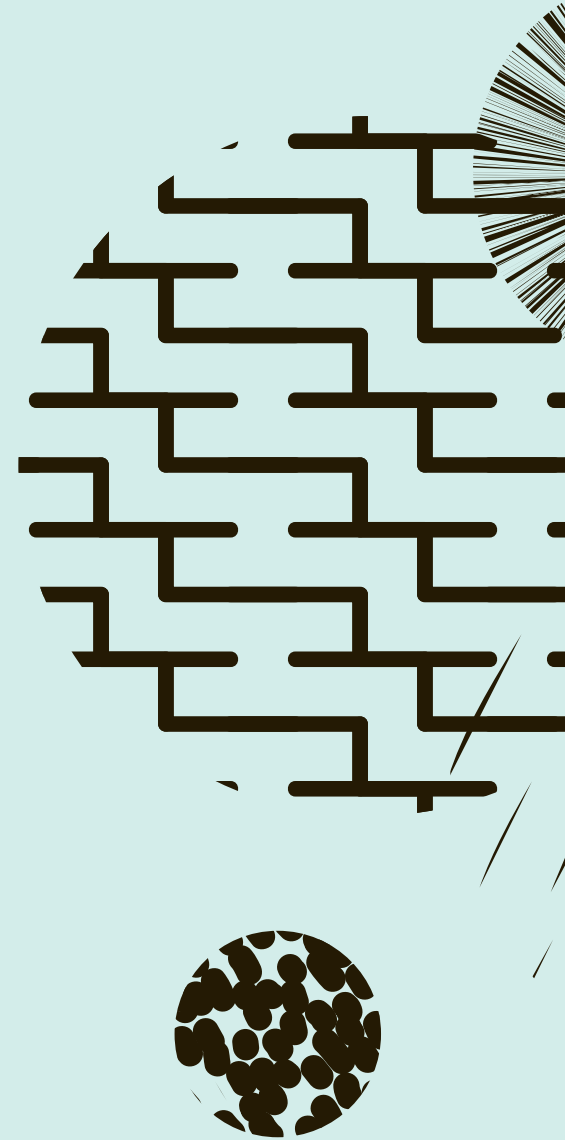
Äkki on tegu pelgalt halva esamuljega

Eesti Statistikaameti viimase rahvaloenduse andmetel elab Eestis alaliste elanikena 142 rahvuse esindajaid, neist umbes poolte ehk 72 rahvuse puhul oli vastavast rahvusest inimesi alla 10. Üle 10 000 esindajaga rahvusi oli vaid viis — eestlased, venelased, ukrainlased, valgevenelased ja soomlased. Venelaste osakaal Eesti rahvastikus oli eelmisel aastal 27,12 % (Eesti Statistikaamet 16.10.2009).

Eestis saab erineva kultuuritaustaga noorte omavahelistest suhetest rääkida peamiselt kahel juhul - eesti ja vene emakeelega noorte kokkupuute korral ning kokkupuutel mõne muu kultuuri esindajaga, mis enamasti ei ole igapäevased.

Uuringud on näidanud, et Eesti noorte suhetes eri rahvuste vahel domineerivad negatiivsed hoiakud (Kruusvall 2004, Integratsiooni monitooring 2005).

Negatiivsete hoiakute üheks põhjuseks võib olla varasem kogemus, mida hinnatakse ebameeldivaks lähtuvalt oma kultuurist. Põhjuseks võib ka olla teise kultuuriesindaja soov osaleda ühiskonnas võrdväärsel alustel kohalikega. Näiteks suhtumine välisüliõpilastesse, mis üldiselt on positiivne, kuid negatiivsed aspektid ilmnevad kui välisüliõpilaste paljususe tõttu Eesti üliõpilased jäävad ülikoolist välja. "Suhtun hästi, sest üha enam eesti üliõpilasi saab välisriikidesse ka, sest põhiliselt on nad kõik vahetusprogrammidega, nii et mind see ei häiri, seni kui nad tasuta kohtadele ei trügi, kui nad raha maksavad.

Aga kui tasuta kohtadele, siis vast häiriks ka, sest neid tasuta kohti on niigi vähe ja meid, eestlasi, on ka niigi vähe" (Sats 2004).

Põhjuseks võib olla ka vähene kokkupuude teistsuguse kultuuritaustaga inimestega. Inimeste hoiakuid teiste kultuuride ja sisserände suhtes on seotud kontaktide sagedusega mõne teisest rahvusest, rassist või teist usku inimesega (Vihalemm, Timmi, Laineste jt 2007).

Vähene turvatunne tekitab negatiivseid reaktsioone.

- vajadus ja võimalused

Rahvusvaheline noorsootöö soodustab avatuse ja sallivuse suurenemist noortes ja noortevaldkonnas laiemalt ning taunib igasugust tegevust, mis õhutab ebavõrdset kohtlemist. Euroopa Liit on pidanud solidaarsuse, sallivuse, võrdsete võimaluste suurendamist üheks oma prioriteetideks, mida näitab ka Euroopa Komisjoni poolt välja kuulutatud teemad aastatele - 2006 oli töötajate liikuvuse aasta, 2007 oli võrdsete võimaluste aasta ning 2008. aasta pühendati kultuuridevahelisele dialoogile.

Ka möödunud aastal vastuvõetud Euroopa Liidu noortevaldkonna koostööraamistik

rõhutab diskrimineerimisvastase tegevuse olulisust.

Üks siht ja suund

Noorsootöö strateegias on sõnastatud rahvusvahelise noorsootöö kolm meedet, mille rakendamisega tegelevad peamiselt SA Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo, mis koordineerib Euroopa Liidu noorte kodanikuharidusprogrammi Euroopa Noored (ing. k. Youth in Action) ja Eesti Noorsootöö Keskus, mis koordineerib ja arendab rahvusvahelist noorsootööd riikidevaheliste koostööprotokollide raames.

Programm Euroopa Noored (esialgne nimetus ing. k. Youth for Europe) kutsuti Euroopa Liidu poolt ellu 1988. aastal ning esialgu tegeles programm vaid noortevahetustega. 1996. aastal lisandus tegevuste nimistus ka Euroopa Vabatahtlik Teenistus (EVT) ning alates 2000. aastast on programmi veelgi alaprogramme juurde tulnud, kuid programmi eesmärgid on jäänud samaks – sallivuse, solidaarsuse, üksteisemõistmise, kodanikuaktiivsuse ja noorte liikuvuse toetamine mitteformaalse hariduse kaudu. Eesti on osalenud täieõigusliku liikmena Euroopa Noored programmis alates 1998. aastast.

2007. aastal läbi viidud programmiperioodi 2000-2006 mõju uuringust selgub, et osalejad hindasid kõrgelt EVT-ga kaasnenud keeleoskuse arendamise võimalust, saadud teadmisi sihtriigi elu-olu ja ühiskonna kohta ning kultuuridevahelise suhtlemise oskust. Ka noortevahetuses osalenud hindasid kõrgelt kultuuridevaheliste erinevuste õppimist ning mõistmist ja sallivuse arendamist.

2007. aastal alanud uus programmiperiood, mis kestab kuni 2013. aastani, tõi kaasa mitmeid uuendusi, mis põhinevad varasema programmiperioodi mõju-uuringutel. Juurde on tulnud ka päris uusi võimalusi, näiteks noorte demokraatiaprojektid, muutunud on programmis osalejate vanus (nüüd 13-30) ning mõnede tegevuste kestvused, näiteks EVT võib nüüd olla 2-12 kuud.

Eesti Noorsootöö Keskus on tegelenud rahvusvahelise noorsootöö arendamisega alates organisatsiooni loomisest. Pikaajalised koostöösuhted noortevaldkonnas on Soomega, Saksamaaga ja Belgia Flaami kogukonnaga, millesse on kaasatud ka Läti ja

Leedu. 2008. aastal lisandus koostööriikide nimistus Hiina.

Koostööprotokollide tegevuste kaudu võimaldatakse noorsootöötajatel, ekspertidel ja noortel osavõttu rahvusvahelisest koostööst – koolituste ja seminaride kaudu suureneb noorsootöötajate pädevus, kohatumised koostööpartneritega välisriikidest tagab infovahetuse ning vajaliku kogemuste jagamise erinevates noorsootöö valdkondades.

Sel moel on noortevaldkonda jõudnud ka mitu uut algatust. Näiteks võib tuua Award ja Koolirahu programmide arendamise Eestis, tugiõpilaste liikumise, Noortepäeva tähistamise idee 12. augustil ja keskkonnamarkasvatuselased rahvusvahelised projektid. Uudsete meetoditena jõudsid koostöö tulemusena Eestisse avatud noorsootöö meetod ning möödunud aastal alustatud koostöö tänavanoorsootöö vallas jätkub ka käesoleval aastal keskendudes suuremal määral meetodite jagamisele ja praktilisele väljaõppele.

Koostööprotokollide väliselt on Eesti Noorsootöö Keskus toetanud koostööd Prantsusmaaga, Jaapaniga, Moldovaga ja Gruusiaga.

Eesti Noorsootöö Keskuse ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu on tagatud Eesti esindatus rahvusvahelistes noorsootööorganisatsioonides ja struktuurides, mis tagab Eesti huvide esindatuse noortevaldkonna arendamisel Euroopa tasandil.

Lisaks Euroopa Noored Eesti büroole ning Eesti Noorsootöö Keskusele toetab rahvusvahelist noorsootööd ka Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed, mis lähtub oma töös Eesti lõimumiskavast (2008), kus on ühena valdkonna prioriteetidest välja toodud võrdsete võimaluste loomise vajadus Eestis elavatele eri rahvusest noortele eneseteostuseks väljaspool formaalharidussüsteemi, mis aitab kaasa eri rahvusest inimeste omavahelise dialoogi suurenemisele ning vähendab negatiivseid hoiakuid ja eelarvamusi üksteise suhtes. Sihtasutus toetab eesti ja vene rahvusest noorte noorsootöölalast tegevust ning noorsootööasutuste ning noorsootöötajate pädevuse suurendamist.

Jaanika Palm

Noorte kultuuridevahelist kommunikatsiooni toetavad Eestis asuvate esinduste kaudu mitmete riikide välisministeeriumid. Möödunud aastal toetas Jaapani välisministeerium 54 noore osalemist 10-päevasel õppeviisidil Jaapanis.

Ameerika Ühendriikide saatkond tähistas lõppenud aastal esmakordselt Ameerika päeva Tartus, mille raames külastati 11 Tartu gümnaasiumi, kus tutvustati Ameerika kultuuri, ajalugu ja tänapäeva elu-olu ning saatkonna töötajad olid ka ühe päeva jooksul vabatahtlikena abiks Tartu noortekeskustes.

Saksa saatkond Eestis aitab kaasa osalejate leidmisele rahvusvahelisse noorsoo- ja sotsiaaltöö õppeprogrammi Saksamaal.

Samuti on mitmel riikidel Eestis oma kultuurikeskused, mis tegelevad oma riigi kultuuri tutvustamisega. Näiteks Prantsuse Kultuurikeskus, Hispaania Keele ja Kultuuri Keskus jne.

EV välisministeerium rahastab alates 2005. aastast arengukoostöö raames maailmahariduse projekti "GLEN", mille raames on noortel võimalik, peamiselt Aasia ja Aafrika riikides, vabatahtlikuna töötada ja koguda uusi kogemusi ning Eestisse naasnuna tutvustada vabatahtliku vastuvõtnud riigi kultuuri. "GLE-Ni" kui maailmaharidusprojekti põhiväärtusteks on "solidaarsus, võrdsus, kaasamine ja koostöö" (Euroopa maailmahariduse foorumil 2004. aastal Amsterdams heakskiidetud definitsioon).

Mitmel linnadel, koolidel ja noorteorganisatsioonidel on loodud sõprusühendused välisriikide linnade või sarnaste institutsioonidega, mis kõik toetavad rahvusvahelise noorsootöö eesmärkide saavutamist.

Näiteks on Tartu Maarja Kooli noortel võimalik koostöös sõpruskooliga Soomes pakkuda programmi, mille raames saavad noored pärast 10. klassi lõpetamist siirduda Ristola keskusesse, kus nad õpivad ameteid (Varik 2009).

Eelpool kirjeldatud on vaid mõned näited rahvusvahelise noorsootöö võimalustest Eestis.

Kultuuridevaheline õppimine ei pea olema eraldiseisev protsess rahvusvahelises noorsootöös, kuid see õppimine toimub siiski erinevate kultuuridega kokkupuutel. Noortevaldkonnas on see teadvustatud õppeprotsess, kuid nii ei pruugi see olla teistes vald-

kondades, kus kokkupuude teise kultuuriga või selle kandjaga eksisteerib.

Kokkuvõtteks

Maailma piirid laienevad ja kultuuride mitmekesisus meie ümber aina suureneb. Eesti on multikultuurne riik, kus kultuuriline mitmekesisus järjest kasvab. Noorsootöös on kultuuriline mitmekesisus võimaluseks ja ühtlasi väljakutseks. Noortel ja noorsootöötajatel on rohkem võimalusi kokkupuuteks teiste kultuuride ning nende kultuuride kandjatega. Loodud dialoog võimaldab mõista mitmekesise kultuuriruumi positiivsust ning on heaks aluseks kvaliteetsele koostööle.

Erinevad programmid noorte ja noorsootöötajate liikuvuse suurendamiseks aitavad koguda häid praktikaid ning neist parimaid rakendada Eestis. Samuti kohustab noortevaldkonna kiire areng Eestis meid jagama ka oma know-how-d teiste riikide esindajatega. Õppimine üksteiselt on rahvusvahelise noorsootöö alustala ning sel moel omandatud teadmised, oskused ja kogemused on vajalikud noortevaldkonna jätkuvaks arenguks ja kvaliteedi suurendamiseks.

Kultuurilisest mitmekesisusest tingitud väljakutset maandab kultuuridevahelise õppimise soodustamine noorsootöös. Kultuuridevaheline õppimine tagab kvaliteetse kultuuridevahelise dialoogi ning rahvusvahelise koostöö edukuse.

Noorte ja noorsootöötajate liikuvus erinevate rahvusvaheliste programmide kaudu, avatuse ja sallivuse suurendamine erinevuste ja mitmekesisuse suhtes noortes ja noortevaldkonnas laiemalt ning rahvusvahelise koostöö arendamine kohalikul tasandil on märkimisväärselt oluline nii Eesti kui Euroopa seisukohalt.

Jaanika Palm

Eesti Noorsootöö Keskuse rahvusvahelise noorsootöö peaespart

Kasutatud kirjandus:

Commission staff working document accompanying the Communication from the Commission "An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering" - Impact Assessment (2009) ec.europa.eu/youth/news/doc/new_strategy/impact_assessment.pdf 22.01.2010.

Council Resolution on a renewed framework for European cooperation in the youth field 2010-2018 (2009) ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf 22.01.2010

Eesti lõimumiskava 2008-2013 (2008) www.meis.ee/pictures/L_imumiskava_2008_2013_VV_10_04_08_nr_172.pdf 19.01.2010

Gillert A, Haji-Kella M., Guedes M., Raykova A., Schachinger C., Taylor M. (2000) Kultuuridevaheline õppimine. Martinelli S., Taylor M. (toim.) Euroopa Komisjon ja Euroopa Nõukogu.

Integratsiooni monitooring 2005. Aruanne. (2006). TLÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut www.meis.ee/book.php?ID=94 19.01.2010

Kruusvall, J. ja Tomson, L. (2004). Tallinna 6 linnaosa koolide 8. klasside õpilaste turvalisuse ja riskikäitumise uuringu tulemused. Tallinn Sats M., (2004) Tolerantsusest Eestis. Magistritöö. Tallinn, Tallinna Pedagoogika Ülikool www.hot.ee/smari/ 21.01.2010.

Vihalemm T., Timmi M., Laineste L., Vetik R., Raus T. (2007). Uuringuprojekt "Rassism ja ksenofoobia Eestis" (elanikkonna uuring) www.sotsioloogia.ee/esta/show.php?id=536 22.10.2010.

Uus hoog Euroopa noortele : Euroopa Komisjoni Valge Raamat (2004) Tartu.

Varik L., (2009) "Toimetulekukooli lisa – õppeaastate õppekavade koostamine (Tartu Maarja Kooli näitel). Tallinn, Tallinna Ülikool www.tlu.ee/files/arts/4109/Leelo8ba-296db6f3363d21d09aba0e8118db3.pdf

White Paper on Intercultural Dialogue "Living together as equals in dignity" (2008) www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_en.pdf 19.01.2010.

Eesti Statistikaamet pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/SaveShow.asp 20.01.2010. www.stat.ee, Eesti Statistikaamet. Kes peale eestlaste veel Eestis elavad? 21.01.2010 www.euroopa.noored.ee, Euroopa Noored Eesti büroo. Programmi mõju ja tulemuste uuringud euroopa.noored.ee/node/533 19.01.2010

www.vm.ee, Eesti Välisministeerium.

Teavitamine ja maailmaharidus. www.vm.ee/?q=et/node/8639 20.01.2010

Noorsootöö ja -poliitika Euroopas

2008. aastal peetud seminarile¹ järgnenud kuid võib pidada Euroopa noortepoliitika arengule eluliselt oluliseks. Sellel ajal koostavad EL-i liikmesriigid oma aruanded Euroopa noortepoliitika koostöö esimese tsükli kohta. 2009. aastal esitab Euroopa Komisjon nendele toetudes ettepanekud tulevase Euroopa noorsootöö koostööraamistiku kohta.

Seega saab ideaaljuhul selle seminari debattide tulemusi rakendada lähitulevikus meie ühistöös ning need võivad meil aidata parandada noortepoliitikat Euroopas.

Kümme aastat noortepoliitika arengut

Praegu saame vaadata tagasi umbes kümnele noortepoliitika aastale Euroopas. Algusest peale on nende arengusuundade käivitavaks jõuks olnud mobiilsuse põhimõte.

Kolm põlvkonda programme

2007. aastal tähistasime "Erasmus" programmi 20. aastapäeva, mis oli esimene programm, mis võimaldas Euroopa õpilastel oma õpingute ajal tundma õppida teist riiki, kohtuda teise riigi noortega ja õppida teistsuguses ülikoolisüsteemis. See tõi esile ka Euroopa tõelise rikkuse - inimesed, kes peavad olema võimalikult hästi koolitatud.

See mõte leidis kiiresti toetust paljudes teistes valdkondades. Inimesi ei õpetata mitte ainult koolisüsteemis, vaid ka mitteformaalse hariduse ja õppimise varal. Piiriülesed noortevahetused noortele, kes juba niigi kohtusid noorteklubides ja -organisatsioonides, oli esialgse projekti loomulik jätk, nagu oli ka noorsootöötajate koolitamine. Selle tulemuseks oli esimene Euroopa noorte-programm, mis sai asjakohase nime "Youth for Europe" (eesti k "Euroopa Noored").

2000. aastal käivitatud teise põlvkonna programmidel, milleks olid "Youth" (eesti k "Euroopa Noored"), "Socrates" ja "Leo-

nardo da Vinci", on olnud märkimisväärne mõju. 2006. aastal andis Euroopa Liit rahalist abi, et aidata 500,000 inimesel Euroopas kogeda mobiilsuse võimalusi ja mõju. Kaks kolmandikku neist olid noored. 2007. aastal käivitas Euroopa Komisjon kolmanda põlvkonna programmid, sealhulgas ka "Youth in Action" (eesti k "Euroopa Noored").

Programmide mõju

Kui arvestada, et põlvkonna pikkuseks on kümme aastat, siis on juba kolm kuni neli miljonit noort saanud Euroopa programmidest otsest kasu. Need noorte-programmid, mis on kättesaadavad kõikidele noortele hoolimata nende sotsiaalsest, hariduslikust või kultuurilisest taustast, on andnud noortele ainulaadse võimaluse uurida ja kogeda, mida tähendab kaasamise põhimõte ja mitmekesisuse austamine.

Need programmid on tõesti aidanud kaasata nooremaid põlvkondi kahedimensioonilisse kogemusse: oskuste omandamisse mitteformaalse õppe kaudu ja nende kodanikuaktiivsuse arendamisse. Need programmid on ka võimalus arendada uusi oskusi ja pädevusi informaalsetes keskkonnas. Enese täiendamise võimalusena on programm "Euroopa Noored" tegevused eriti olulised vähemate võimalustega noortele.

Nii on Euroopa noorte-programmid suuresti aidanud kaasa üldisele kodanikuühiskonna konsolideerimisele ning noorsootöö professionaalsele arendamisele. Lisaks noortele endile ja noorsootöö valdkonnale avaldatud mõjule on neil ka poliitiline mõju. "Erasmus" programmita ei oleks olnud Bolognat ja "Euroopa Noored" programmita ei oleks olnud valget raamatut.

Ainulaadse valge raamatu lugu ja selle mõju

Noorsootöö valge raamat kuulutati Euroopa Parlamendis välja 1999. aasta lõpus. See oli kannatliku poliitilise töö tulemus, mille ees-

märgiks oli saavutada optimaalne konsensus tol ajal 15 liikmesriigi vahel. Selle koostamine aitas luua tegelikku liitu, et arendada Euroopa noorsootöö lähenemisviisi, kuigi see ei olnud veel ametlik Euroopa poliitika. Selle tulemusena palusid liikmesriigid komisjonil avaldada valge raamat, mida viimane 2001. aasta novembris ka tegi.

Valge raamatu olulisimaks eesmärgiks sai üpris kiiresti kodanikuaktiivsuse edendamine noorte hulgas, kuigi arutati ka seda, kas oleks parem püüda integreerida noorsootööd teistesse suurematesse sotsiaalpoliitikatesse. Valge raamat kehtestas ka koostööraamistiku: noorsootöö valdkonnale kohandati avatud koordineerimise meetod.

Algselt 15 liikmesriiki, seejärel 25 ning praegu 27 liikmesriiki on kasutanud seda valget raamatut oma töö aluseks. Noorte osalus on praegu riiklike noortepoliitikate keskmes. Selle abil on oluliselt tugevnenud sidemed ministeeriumide ja riiklike noortenõukogude ning komisjoni ja Euroopa noortefoorumi vahel.

Veelgi märkimisväärsem on ehk aga asjaolu, et enamiku Euroopa Liiduga 2004. aastal ühinenud uue 12 liikmesriigi noortepoliitikad põhinevad sellel valgel raamatul. Seetõttu on nendes riikides märkimisväärselt edenenud seaduste, strateegiate ja tegevuskavade vastuvõtmine, mis toetavad noorteorganisatsioone, noorte osalust ja vabatahtlikku tööd ning isegi noorsootöö kvaliteedistandardeid.

On ütlema tagi selge, et valge raamat ükski ei lahendanud kõiki probleeme. Kõnealuseid riike aitas suuresti nende uute poliitikate määratlemisel Euroopa Nõukogu, kuid eelkõige Peter Lauritzeni suurepärase töö.

Muutuvad paradigmad: noorte proovikivid

Kas on pakilisem tegeleda eelkõige noorte inimeste kodanikuaktiivsusega või kesken-

Pierre Mairesse

duda nende professionaalsele ja sotsiaalsele lõimumisele on üks pikka aega lahendamata küsimus. See kerkis uuesti üles 2004. aastal ning seda täiesti mõistetavatel põhjustel. Demograafiline muutus - vähem noori Euroopas, kelle kanda jäävad suuremad kohustused, sundis liikmesriike ja komisjoni tegutsema. Praegu on eesmärgiks noorte kõikehõlmav sotsiaalne ja professionaalne lõimumine nii, et iga noor inimene saaks täielikult osaleda ühiskonnaelus.

Euroopas on liialt palju enneaegselt koolist lahkujaid: 2006. aastal lahkus umbes 6 miljonit noort inimest haridussüsteemist. Enamik liikmesriike peab ikka veel suurendama oma jõupingutusi: juba praegu on ilmne, et Euroopa ei täida enneaegselt koolist lahkujate 2010. aasta 10%-list eesmärki. Töö on veel üks probleem. Noorte hulgas on töötus 17,4%, mis on kaks korda nii suur kui Euroopa keskmine.

Raskused haridussüsteemis ja tööhõivel on omakorda seotud sotsiaalse lõimumise probleemidega. Kuidas saavad noored, kes on jäänud hariduslikult maha ning on töötuse tõttu tõrjutud, tunda, et neil on ühiskonnas oma osa ning et ühiskond neist hoolib?

Euroopa Noortepakt

2005. aastal sai noorteküsimus olulise tõuke, kui Euroopa Ülemkogu võttis vastu Euroopa noortepakti. Tegemist oli päris ajaloolise hetkega: see oli esimene kord, kui noored said Euroopa Ülemkogu erilise tähelepanu osaliseks. See oli signaal liikmesriikidelt, et noored peaksid saama kasu reformidest, mis on Euroopale vajalikud Lissaboni eesmärkide saavutamiseks, milleks on suurem kasv ning rohkem ja paremaid töökohti.

Noortepakt rõhutab vajadust suurendada noorte tööhõivet, parandada kaitseta noorte sotsiaalset kaasamist ja tagada see, et vähem noori lahkuks koolist liiga vara.

Teatis täieliku osalemise kohta

Just neid asjaolusid – tööhõivet, haridust, osalust – arvestades tegi Euroopa Komisjon 2007. aasta septembris veel ühe suure sammu noorte inimeste poole, võttes eesmärgiks edendada nende sotsiaalset kaasatust ja professionaalset lõimumist ning toetada nende iseseisvust ja kodanikuaktiivsust.

Hoolimata sellest, et Euroopa Liidus tehakse suuri jõupingutusi noorte tööpuuduse probleemi lahendamiseks, saab tulemusi veelgi parandada. Liikmesriigid peavad tegelema noorte töötuse põhjustega süstemaatilisemalt ja laiemalt.

Seetõttu on vaja kõikehõlmavat noorte-strateegiat, rajades selle koostööle poliitikate väljatöötajate ja Euroopa riiklike, regionaalsete ja kohalike huvirühmade vahel. See suguste kõikehõlmavate põhimõtete loomiseks ja kujundamiseks erinevatel tasanditel on eluliselt olulised noorsootöö panus ja selle edasine arendamine Euroopas.

Noorsootöö

Praegused Euroopa tasandil eksisteerivad noorsootöö poliitikadokumendid ei pea noorsootöötajate tegevust ametiks ega noorsootöötajaid poliitika arendamise sihtrühmaks.

Tavaliselt käsitletakse nendes dokumentides vabatahtlike tegevuse ja noorsootöö vahelist suhet ning nõutakse koolitusvõimaluste parandamist, paremat koordineerimist ja juhtimist ning suuremat toetust kohalikele organisatsioonidele, sealhulgas noorsootöötajatele ja noortajuhtidele. Seega tunnustatakse noorsootöö teatavat rolli noortega seotud töös, kuid üldiselt ei käsitleta seda põhjalikumalt ega piisaval määral.

Noorsootöö peamine eesmärk on anda noortele võimalus kujundada oma tulevikku. Selle töö peamised eesmärgid on noorte lõimumine ja kaasamine ühiskonda. Traditsiooniliselt kuulub noorsootöö nii sotsiaaltoetuste - kui ka haridussüsteemi.

Suurenevad raskused koolist tööturule sisenemisel mõjutavad samuti noorsootööd, sest nüüd tegeletakse üha rohkem töötuse, ebaõnnestunud hariduse, sotsiaalse marginaalsuse ja tõrjutusega. Seetõttu võib öelda, et tegevused noorsootöö vallas keskenduvad üha rohkem tööalasele konkurentsivõimele ja parematele võimalustele tööturule siseneamiseks.

Tulevikuväljavaated

Toetudes Euroopa rikkale ja julgustavale noorsootöökogemusele tahaksin esitada need probleemid, mille lahendamisel on tulevatel aastatel noorsootööl eriline ja tähtis roll.

Diagnoos on antud ning kõik olulised küsimused on saanud täpsed vastused. Peame nüüd käiku vahetama ja liikuma edasi järgmisele tasandile, milleks on probleemide lahendamine. Noorte töötust tuleb vähendada. Tuleb vabaneda vaesusest, mis mõjutab lapsi ja noori. Haridussüsteemid peavad muutuma. Vabatahtlike tööd tuleb toetada. Tuleb hakata tunnustama vabaharidust. Noorte osalemine peab olema tulemuslik. Dialoog peab olema struktureeritud ning noorsoo-

tööd tuleb arendada Euroopa tasandil.

Praegu tegeletakse mõnede noortepoliitika teemadega riigi tasandil ning teistega Euroopa tasandil. Vaja on vertikaalsuunalist käsitlust: tuleb tunnustada, et paljude nende küsimustega saaks tegeleda palju tõhusamalt regionaalsel või isegi kohalikul tasandil.

Traditsionaalse noorsootöö muutumine

Erinevatel tasanditel toimub uute noorsootöö vormide arendamine. Toetudes arvamusele, et noorsootöö annab vajalikud oskused ja pädevused, et minna koolist tööturule, rõhutatakse üha rohkem ja rohkem parema tööalase konkurentsivõime tähtsust ja võtmepädevuste omandamist, eriti seetõttu, et tasemeõpe ei anna piisavalt vajalikke pädevusi.

Selles on suur roll noorsootööl, millega ühtaegu pakutakse tegevusi kui ka edendatakse neid, kuid selle protsessiga kaasneb ka oht, et pakutakse projekte ja tegevusi, mis keskenduvad ülearu kitsalt piiritletud hariduslikele eesmärkidele.

Mõnedes riikides täheldatakse suurenevat lõhet vabatahtliku ja professionaalse noorsootöö vahel. Noorsootöö peab leidma nendele probleemidele lahenduse, pakkudes kohandatud põhimõtteid ja meetodeid, mis tasakaalustaksid traditsioonilise noorsootöö tekkivate ja piiritletud tegevustega.

Arendades poliitikat noorsootöö parandamiseks Euroopa tasandil tuleks arvestada vajadustega põhiprobleemide lahendamisel. Nii võib edendada noorsootööd ja julgustada noorsootöötajaid tegema tihedamat koostööd Euroopa tasandil.

Erinevad vajadused ja sihtrühmad

Kaasamine ja aktiivsed tööturupoliitikad on tõhusad ainult siis, kui nad ka tegelikult puudutavad sihtrühma. Eelkõige on näitajate poolest halvas seisus immigrandid ja rahvusvähemusse kuuluvad noored ning ka noored naised, või nad saavad vähem kasu.

Peamine tulevikuprobleem on noorte ja selle valdkonna erinevate huvirühmade suurenev nõudlus juhendamise ja nõustamise järele.

Et hõlmata rohkem vähemate võimalustega noori, peavad noorsootöö uuenduslikud tegevused kohanduma individuaalsete ja elulooliste ning ka ühiskonna ja tööturu vajadustega. Ainult sellise rõhuasetuse abil on võimalik paremini aidata piiratud võimaluste-

ga noori ja suurendada erinevatest sihtrühmadest pärit osalevate noorte arvu.

Noorsootöö professionaalne areng
Et üldse parandada noorsootöötajate ametit riiklikul ja Euroopa tasandil tuleb lahendada mitmed probleemid:

- On vaja koordineerida poliitikat. Ebasoodsate asjaolude keerukus tähendab seda, et on vaja mitmeid valdkonda puudutavaid integreeritud teenuseid. Sotsiaalse lõimumise vajadusi tuleb mõista ja lahendada holistiliselt, lahendades nii individuaalselt kui ka ühiskondlikult tähtsaid probleeme.
- Noorsootöötajate koolitust ja juhendamist tuleb kohandada noorte muutuvate vajadustega. Noortele on vaja vastu tulla, selgitada välja nende koostööpotentsiaal ja seda tunnustada.
- Noorsootöö peab pakkuma erinevatele sihtrühmadele piisavaid ja atraktiivseid võimalusi edasiõppimiseks ja koolituseks koos pideva juhendamise ja motivatsiooniga.
- Noorsootöötajatel peavad olema oma igapäevatoeks vajalikud teadmised, vahendid ja oskused, et tasakaalustada osalejate ja huvirühmade olulisi huve ja motivatsiooni.
- Noorsootöötaja ameti edendamiseks ja kvaliteedistandardite kehtestamiseks Euroopa tasandil soovitakse kehtestada noorsootöö koolituse õpitulemuste täpseid kriteeriumid kvalifikatsiooni raamistikus riiklikul ja Euroopa tasandil. Noorsootöö teadmisi, oskusi ja pädevusi tuleb kirjeldada kooskõlas Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku asjaomaste tasanditega.

Noorsootöö tunnustamine

Mitteformaalse õppe tunnustamine on muutunud viimastel aastatel Euroopas üha tähtsamaks. Noorsootöö on sellele arengusuunale mitmel viisil kaasa aidanud, mille kohta võib tuua väga mitmesuguseid näiteid erinevatel tasanditel.

On piisavalt tõendeid selle kohta, et noorsootöö tegevate organisatsioonide poolt pakutavad ja väljaspool tasemeõppe süsteemi korraldatud tegevused pakuvad edukat õpiprotsessi ja on noortele kasulikud. Siiani ei ole huvirühmad ja üldsus sellist õppimisviisi veel piisavalt hinnanud. Oluliselt on vaja veel parandada noorsootöö ametlikku ja ühiskondlikku tunnustamist.

Järeldus

Praegune noorte, hariduse ja kultuuri peadirektor Odile Quintin on selgitanud väga tabavalt, et poliitikat, millega ta tegeleb, asuvad konkurents, tööhõive ja kodanikuaktiivsuse küsimuste ristumiskohas. Seega on väga oluline kasutada mitmedimensioonilist

käsitlusviisi, kuigi see ei ole mitte kõige lihtsam võimalus.

Praeguseks saavutatu ei ole loomulikult kasutu ning on mitmest vaatenurgast isegi märkimisväärne. Koostöö on olemas ning toimib, kuid see on ikka veel habras, ning seetõttu peame mõtlema nagu teerajajad, arendama oma koostöö- ja konsensusetunnet, et asjad edeneksid samm-sammult edasi noorte ja kogu Euroopa hüvanguks.

Noorsootöö on näidanud oma panust arutellu ja arengusse väga praktilisel tasandil, toetudes kogemusele. Siiski saab tihedam koostöö Euroopas parandada professionaalset ja vabatahtlikku noorsootööd.

Selles osas on veel küllaga tööd teha, kuid kui arvestada meie senist koostöökogemust, siis ma arvan, et võime olla optimistlikud, et oleme õigel teel, ning meie jõupingutust õigustavad need saavutused, mida kogevad Euroopa noored.

Pierre Mairesse

Direktor

Euroopa Komisjoni hariduse ja kultuuri peadirektoraat

Direktoraat D - noored ja sport

¹ Artikkel põhineb 2008 aasta mais peetud samanimelise seminari ettekandele.

Artikkel on Euroopa Nõukogu väljaandest: „The history of youth work in Europe. Relevance for today's youth work policy“ Verschelden, Griet; Coussée, Filip; Van de Walle, Tineke ja Williamson, Howard. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2009

© Council of Europe, on publication in English.

Artikli tõlkimine on kooskõlastatud Euroopa Nõukoguga. Tõlke eest vastutab artikli tõlkija. This translation is published by arrangement with the Council of Europe and is the sole responsibility of the translator.

Eesti on Euroopa puhuvate tuulte

Euroopa Liidu toimimise üks peamistest põhitunnustest on koostöö. Demokraatlikus maailmas ei ole niivõrd suurel rahvusvahelisel organisatsioonil lihtsalt võimalik olla edukas ilma koostöö väärtustamiseta. Seda enam väärtuslik on selline koostöö, mille tegemine ei ole kohustuslik, mis ei tulene erinevatest lepingutest ega muudest liidu alusdokumentidest, vaid mis on osalistele vabatahtlik. Sellise Euroopa Liidu tasandil tehtava koostöö heaks näiteks on noortepoliitika valdkond.

2002. aastal, kui kinnitati Euroopa Liidu Noortepoliitika Valgel Raamatul põhinev noortevaldkonna koostööraamistik, ei olnud Eesti veel Euroopa Liidu liige, seega olid meie võimalused nimetatud protsessi suunata ja mõjutada väga tagasihoidlikud. Ometi on Eesti alates 2004. aastast üks osaline Euroopa noortevaldkonna koostöös. Ligi kuus aastat püüdsime oma riiklikku noortepoliitikat kujundada, aluseks võttes neljas prioriteetses valdkonnas (osalus, info, vabatahtlik tegevus ja noorte parem tundmine) seatud ühiseid eesmärgi. Valgel Raamatul põhinev koostööperioodi tõi meile ka näiteks praeguseks juba tuttavaks saanud struktureeritud dialoogi ja Euroopa Noortepakti. 2009. aastaga lõppenud koostöösüklisse jääb ka Eesti noortepoliitika arengu seisukohalt oluline sündmus – Eesti noorsootöö strateegia 2006-2013 vastuvõtmine. Kuigi kuulun nende inimeste hulka, kes ei pea noorsootöö strateegiat ideaalseks dokumendiks, siis ei saa kuidagi eitada, et strateegia vastuvõtmisel on olnud positiivne mõju Eesti noortepoliitika kujunemisele.

Kui veel lõppenud perioodi tagasi vaadata, siis äramärkimist väärib kindlasti ka esimese Euroopa noortereportri ilmumine 2009. aastal – tegemist on esimese niivõrd

laialaialusliku raportiga noortevaldkonnas ELi tasandi. Noortereportri andmeid paraku vähemalt Eestis just liiga palju ei kasutata, kuigi võiks. Teadmine, et erinevalt teistest liikmesriikidest on Eestis ja Bulgaarias HI-viirusesse nakatunute arv kõige suurem just vanusegrupis 20-24 eluaastat aitab ehk ka noorteühendustel rohkem aru saada probleemi tõsidusest. 2007. aastal oli Eestis erakondadesse kuuluvaid alla 30-aastaseid noori 4% 13-30-aastaste noorte koguarvust, mis on näiteks kaks korda suurem näitaja kui Soomes (aga ka teistes liikmesriikides). See annab meile aimu noorte huvist erakondade kaudu osaleda poliitikas ning on näiteks üheks argumentiks ka viimasel ajal palju kõneainet pakkunud poliitiliste noorteühenduste rahastamise aruteludes. Tänapäevaks on alanud juba uus koostööperiood noortevaldkonnas, mis kestab kuni 2018. aastani. Tehtud on ka kokkuvõttes senise koostöö kohta ning liikmesriikide hinnangud avatud koordineerimise meetodil rajaneva koostööraamistiku kohta on olnud pigem positiivsed.

Kuid vabatahtlik koostöö noortevaldkonnas ei toimu ainult riikide tasandil – ELi noortepoliitika arengutele on väga palju kaasa aidanud ka Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu noortevaldkondade vaheline koostöö.

Agas mida siis kujutab endast uuendatud koostööraamistik noortevaldkonnas Euroopa Liidus? Püüan järgnevalt välja tuua olulisemad kohad just noorte seisukohalt vaadatuna.

Noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik katab üheksa aastat ajavahemikku (2010–2018), mis on jaotatud omakorda kolmeaastasteks töösükliteks. Iga töösükli kohta võtab nõukogu iga kolme aasta järel

koostatava juba varem mainitud Euroopa noortereportri alusel vastu Euroopa tasandi koostööprioriteedid. Resolutsiooniga lepitakse kokku kaks ELi koostöö üldist eesmärki:

- luua kõikide noorte jaoks hariduses ja tööturul rohkem ja võrdseid võimalusi;
- edendada kõikide noorte kodanikuaktiivsust, sotsiaalset kaasatust ja solidaarsust.

Resolutsioonis kirjeldatakse kaheksat peamist tegevusvaldkonda: haridus ja koolitus, tööhõive ja ettevõtlikkus, tervis ja heaolu, osalus, vabatahtlik tegevus, sotsiaalne kaasatus, noored ja maailm ning loovus ja kultuur. Nende tegevusvaldkondade lõikes on seatud eesmärgid ning konkreetsemad liikmesriikide ning Euroopa Komisjoni poolt tehtavad tegevused kolmeks aastaks. Lisaks eelpoolmainitutele on kirjeldatud ka valdkondadeüleised üldised algatused. Just nimelt valdkondadevaheline lõimitus ning õnnestunud püüdlused läheneda kõikidele noortepoliitika toimealadele koordineeritult ning ühes dokumendis on enim tunnustamist vääriiv aspekt uue koostööraamistiku puhul. Ühtlasi on Eestil sellest ELilt veel palju õppida oma noortepoliitika kujundamisel ja planeerimisel. Lõppude lõpuks on ka meie strateegias noortepoliitika põhimõtted kirjeldatud võrdlemisi sarnaselt ELi noortepoliitika põhimõtetele, kuid hetkel on need ainult kirjas pigem õpikulaadses kogumikus ja mitte poliitikadokumendis.

Iga eesistujamaa kui ka eesistujamaade triod seavad konkreetsed prioriteedid, mis toetavad koostööraamistikus välja toodud tegevusvaldkondi. Nii näiteks on ka lugejal hea teada, et suurepäraseks näiteks Euroopa Liidu kohanemisvõimele maailmas toimuvaga on see, et 01. jaanuarist 2010 kuni 30. juunini 2011 on Euroopa noortevaldkonna koostöö üldprioriteet noorte tööhõive. Lisaks veel poolaastate kaupa täiendavad

noortepoliitika

valduse

alaprioriteetid. Positiivse arenguna koostööraamistik, mis on osaliselt tingitud ka noorteühenduste heast lobist, võib välja tuua konkreetsete raamistiku rakendamise seitsme instrumendi olemasolu.

Koostööraamistiku koostamisprotsessi käigus oli noorteühenduste jaoks üks peamisi taotlusi koostööraamistiku mõõdetavus ning konkreetne eesmärkide ja tegevuste osas. See on küsimus, mille puhul liikmesriikide valitsuste ja noorte seisukohad ei pruugi alati ühtida, sest liikmesriigid kaitsevad ühest küljest täiesti mõistetavalt enda vabadust kujundada ise riiklikku noortepoliitikat, noortel aga seevastu on põhjendatud ootused Euroopa Liidule selliste meetmete rakendamiseks, mis võimaldaksid tõhusat kontrolli liikmesriikide tegevuse üle koostööraamistikus toodud eesmärkide täitmisel. Seda kõike ikka selleks, et tagada koostööraamistiku kokku lepitud noortevaldkonna arengu seisukohalt oluliste eesmärkide ja tegevuste maksimaalne rakendumine igas liikmesriigis. Eesti Noorteühenduste Liit on tulnud välja ka ettepanekuga, et koostööraamistiku täitmist võiks igas liikmesriigis ühtse meetodi-ka alusel hinnata mõni poliitiliselt sõltumatu institutsioon, näiteks Eurostat.

Enam kui kunagi varem on strateegia koostamisse kaasatud olnud ka noorte esindajad. Euroopa tasandi noorteühenduste esindusorganisatsioon – Euroopa Noortefoorum, kuhu kuulub ka Eesti Noorteühenduste Liit, on olnud kaasatud kogu protsessi käigus, sealhulgas nii eelmise koostööraamistiku tulemuste hindamisse kui ka uue koostamise. Uut koostööraamistikku on arutatud ka kahel erineval ELi eesistujamaa noortelühendusel, kus liikmesriikide noorteliidrid tegid ettepanekuid ning millest nii mitmedki kajastuvad Rootsi

eesistumisperioodil vastuvõetud koostööraamistiku kinnitatud versioonis. Üheks olulisimaks noorteühendusi puudutavaks teemaks koostööraamistikus on struktuurse dialoogi rakendamine. Nii senise 18-kuuliste töösüklitega jätkamine kui ka juhtrolli andmine noorteühendustele struktureeritud dialoogi korraldamises on oluline töövõit ning edasiminekuks. Iga eesistumisperioodi vältel viiakse läbi igas liikmesriigis lähtuvalt üldprioriteetidist (milleks kuni 30. juunini 2011 on noorte tööhõive) konsultatsioonid noortega. See tähendab, et noortelt küsitakse arvamust selleks, et kujundada vastava valdkonna poliitika, lähtudes põhimõttest, et noortepoliitika peab põhinema noorte eluolu tundmisel. Eestis on Eesti Noorteühenduste Liidu eestvedamisel konsultatsioonide läbiviimise tarbeks juba moodustanud erinevate partnerite osalusel siseriikliku tööühema, mis koordineerib tulevaste konsultatsioonide läbiviimist ning konsultatsioonide tulemuste Euroopa Liidule edastamist, aga ka lobistamist, et nende tulemustega ka midagi ette võetaks. Sellest samast vastutuse jagamisest on Euroopa noorteesindajad kõnelnud viimasel ajal üha häälekamalt – noorteühendused näevad ka endil üha suurenevat rolli Euroopa noortevaldkonna arengus ning seetõttu on loogiline, et koostööraamistikus toodud eesmärged ei vii ellu vaid ministeeriumid, Euroopa Komisjon ja teised ametiasutused, vaid ka noorteühendused ning teised noortevaldkonnas tegutsevad vabaühendused.

Ka uue koostööraamistikuga ei kaasne noore määratluse ühtlustamist ELi tasandil. Diskussioonid selle üle, kas kokkuleppimine noore eagrüüpi kuuluvaks loetava vanusevahemiku osas on vajalik, saavad lähitulevikus kindlasti hoogu juurde. Kuniks kokkulepet pole, otsustavad liikmesriigid jätkuvalt ise ning sellest tulenevalt ka erinevalt selle üle,

missuguses vanuses ühiskonnaliikmetele nende noortepoliitika suunatud on. Paraku tekitavad suured vanuselised erisused aga raskusi ka näiteks statistika või uuringute võrdlemisel.

Lõpetuseks peab siiski mainima, et antud dokumenti ei saa nimetada ideaalseks, vähemalt mitte noorte esindajate vaatevinklist vaadatuna – eesmärkide konkreetse osas võiks veel nuriseda palju. Samuti indikaatorite puudumise ning mõnede teemade (näiteks e-osalus) alatahtsustamise pärast. Aga tegemist on noorte ja poliitikakujundajate koostöös sündinud dokumendiga, mis Euroopa Liidu suurust arvestades on niigi õnnestunult kompromissidest suudetud kokku panna. Tehkem siis omalt poolt kõik selleks, et Eesti paistaks silma kui riik, kes peab Euroopa noortevaldkonna alase koostööst väga lugu ning annab endast maksimumi, et saavutada ühiselt püstitatud eesmärged. Ja öeldes “tehkem”, ei mõtle ma siinkohal seda, et tegijaks peaks olema ainult valitsus ja riigiasutused. Ka vabaühendustel, esindusorganisatsioonidel, noorte osaluskoogudel, noorsootöötajatel on oma roll ning võimalused sellesse panustada.

Martti Martinson
Eesti Noorteühenduste Liidu noortepoliitika spetsialist

Kommentaar

Hea on teada, et väike Eesti on osaline Euroopa noortevaldkonna alases koostöös, kuid mida tähendab see tavanooarele, kes pole ülearu aktiivne poliitikahuviline ega osale ühegi noorteühenduse töös?

Minu meelest on peamine probleem Eestis see, et kuigi noorsootöötajad isekeskis on üsna teadlikud Euroopa noortepoliitikast ja selle mõjudest meile ning ka erinevatest koostöövõimalustest, mida see noortele pakub, siis tavanooartel on ikka väga vähe infot eelmainitu kohta. See informatsioon on kuskil olemas (voldikud noortekeskustes ja kodulehed internetis), kuid paraku ei jõua see mitte massideni, vaid väga pisikese protsendini noortest.

Tänapäeva maailmas sõltub kõik sellest, kui hästi ennast turundada – kuidas viia info sihtgrupini? Oma igapäevatoos puutun kokku reklaamiga ning viimase aja trend number üks on sotsiaalmeediad – Orkut, Facebook, Twitter ja paljud teised. Mitmed Eesti ettevõtted on juba Facebook'is ning turundavad end läbi Twitteri säutsumise. Tõsi, viimasesse on jõudnud ka mõned noortevaldkonna esindajad - Eesti Noorsootöö Keskusel on 9. aprilli seisuga 45 jälgijat Twitteris ning Rajaleidja portaalil näiteks 59. Need numbrid räägivad iseenda eest.

Noorsoopoliitika ja sellealane info ei peaks olema nišikaup, vaid mõeldud ikka laiemale avalikkusele. Miskipärast on see aga senini vaid väheste aktiivsete pärusmaa. Euroopa noorsooaldkonna koostöö vilju saab maitsta vaid see noor, kes on ise agar neid võimalusi otsima.

Iris Öpik

*Reklaamimüügi projektijuht
Tallina Pedagoogilise Seminari noorsootöö
tudeng*

Maailma rahvusvahel

Maailmahariduse noorteni toomisel on üks selge eesmärk: muuta meie ühiskond sallivamaks. Viimasel ajal on päevalehti lugedes taas päevakorda tõusnud võõraste mittesallimise probleem Eestis. Tartu Ülikooli poliitfilosoofia õppejõu Eva Piirimäe nägemuses võiks Eesti hariduses ja meedias pöörata enam tähelepanu maailma ajaloole ning kaasaja maailmas toimuvale, harjutada inimesi end teiste rahvuste ja ühiskonnagruppide vaatepunktist asju vaatama.¹ See ongi kokkuvõtvalt öelduna maailmahariduse eesmärk.

2006. aastal uuris Eesti Roheline Liikumine kas koolilaste ja õpetajate arvates on kaasaja globaalsetele teemadele koolis piisavalt tähelepanu pööratud.² Selgus, et puudu on sobivatest õppematerjalidest ning teemad ei leia piisavalt kajastust. Sellest ajast alates on mitmed Eestis tegutsevad kodanikeühendused ja mittetulundusühingud võtnud kätte ja hakanud seda tühimikku täitma. Elukoige on võetud eeskujul teistest Euroopa riikidest ning kõigis käivitatud projektides on Eesti üks mitmest osalevast riigist.

Tänaasel päeval on võimalused õpetajatele-huvijuhtidele-noorsootöötajatele noortega koos globaalseid teemasid kajastada oluliselt avaramad, ent probleemiks on siiski projektide lühiajalisus, mahuline piiratus, killustatus ja info vähene levik. Erinevaid projekte on üksteist täiendavana edukalt käima lükanud Jaan Tõnissoni Instituudi maailmahariduse keskus Tallinnas.³ "Vaata ja muuda" raames dokumentaalfilmide maaletoomine on väga tänuväärne algatus ja leidnud nii täiskasvanute kui noorte hulgas väga positiivse vastukaja (loe pikemalt allpool). Selle projektiga haakub hästi hiljuti algatatud ja Integratsiooni Sihtasutuse poolt toetatud projekt "DFK- dokumentaalfilmiklubid noorte ühendajana ja maailmapildi avarajajana", mille eesmärk on koostöö Eesti kodakondsusega, määratlemata kodakondsusega ja kolmandate riikide kodanikeks olevate noorte vahel. Siinkohal tahaksingi lähemalt peatuda rahvusvahelise noorsootöö mõiste ja sisu juures. Nimelt rahvusvaheline noorsootöö on defineeritud

Haridus ja koostöö võimaluse tasandi projektides

kui noortele ja noorsootõtajatele rahvusvahelise koostöö kogemuste ja kultuuridevahelise õppimise võimaluste loomine. Eesti noortel on väga hea võimalus kuluuridevahelist õppimist harjutada esmalt kodus koos vene ja teistest rahvustest noortega, kes Eestis püsivalt elavad. Tihti ei näe me seda rahvusvahelise kogemuse ja suurepärase võimalusena saada ise sallivamaks ja õppida aastakümneid meie kõrval elavate inimeste teistsugust kultuuri: pühade tähistamist, söögitegemise kultuuri, peretraditsioone jne. Seega klassifitseeruvad maailmahariduse projektide alla esmajärjekorras algatused, kus Eestis elavad eri rahvusest noored koos tegutsevad.

Rahvusvahelise noorsootöö kogemise kõige kurvem tulemus on see, kui käiakse eri riikides õppimas ja kogemusi omandamas nii noortevahetuste, seminaride, laagrite jm vormis, ent tagasi tulles ei suhelda endiselt ega tunta huvi siin elavate teistest rahvustest inimeste vastu. See näitab, et kõlavate nimedega rahvusvahelistel üritustel ei õpitud kõige lihtsamat – aktsepteerima endast teistsuguseid inimesi. Kultuuridevahelise suhtluse õppimine peab olema tingimusteta õppimine, see tähendab, me ei vali, et näiteks lääne-eurooplasi aktsepteerime ja hindame, meie kõrval elavaid venelasi aga mitte.

Millistes rahvusvahelistes projektides noored ja noorsootõtajad täna osaleda saavad? Rahvusvahelise noorsootöö üks meede on soodustada noorte ja noorsootõtajate liikuvust erinevate rahvusvaheliste programmide kaudu. Hetkel on dokumentaalfilmklubidega ühinenud noortel võimalik paar korda aastas kohtuda Rumeenia, Tšehhi, Slovakkia ning Poola keskkooliõpilastega eri Euroopa riikides. Samuti on võimalus osaleda Prahast igaaastasel filmifestivalil. Koolides töötavatel huvijuhtidel-õpetajatel on näiteks võimalus selle aasta märtsis Eestis ja Afganistaani sõpruskoolide projekti kaudu külla sõita sõpruskoolidele Afganistaani. (Loe projektist lähemalt allpool)

Väga otseselt on maailmahariduse projekt Arengukoostöö Ümarlaua (AKÜ) poolt alates 2004. aastast elluviidav GLEN projekt, mille kaudu läheb Eestist igal aastal maailma eri paigusse tööd tegema viis eestlast. Kandidateerida saavad 21-30-aastased noored. Noorsootõtajad on siin selge sihtgrupp. Tagasi Eestisse tulles on vabatahtliku ülesanne teavitustöö noorte hulgas. Võimalusi on, aga nende leidmine ei ole alati nii lihtne. Õpetajate-huvijuhtide-noorsootõtajate hulgas on tekkinud maailmahariduse huviliste võrgustik. Oluliseks infoallikaks on olnud maailmahariduse suvekool, mis on toimunud kaks aastat järjest: 2008. ja 2009. aasta suvel. "Vaata ja muuda" ja "Solidaarne kool" projektide koostöös on lisaks suvekoolile toimunud rida koolitusi dokumentaalfilmide kasutamiseks koolitunnis või noortekeskustes.

2009. aasta teises pooles tekitasid koolides ja noortekeskustes suurt huvi MTÜ Mondo haridusprojektijuhi Paul Senosi külaskäigud. Paul, kes on rahvuselt lõuna-aafriklane, töötab ligi 15 aastat õpetajana ja elab nüüd püsivalt Eestis, on noorteni toonud uued võimalused, kuidas ennast väljendada koomiksi joonistamise, räppimise või dokumentaalfilmi tegemise kaudu. Ta külastas nelja kuuga ligi 40 erinevat Eesti kooli ja noortekeskust ning külaskäigud jätkuvad.

Kõik eelpool nimetatud projektid ja osalemine nendes suurendavad avatust ja sallivust erinevuste ja mitmekesisuse suhtes noorte hulgas. Lugeja on kindlasti tuttav ajakirjanduses aina enam käsitlust leidnud pagulaste teemaga Eestis. Kuna Eesti on Euroopa Liidu liikmesriik, siis tuleb meil üles näidata solidaarsust ja vastu võtta varjupaigataotlejad väljastpoolt Euroopat. See teema on meile võõras ja üksikud teavad, et Illukal asub Varjupaigataotlejate Vastuvõtukeskus. Kõik võõras võib inimestes aga hirmu tekitada, seega on tarvilik noortele näidata, et meie hulgas elavad väga kaugetest riikidest pärit pagulase staatust taotlevad inimesed. Nii saigi 2009. aasta lõpul Jaan Tõnissoni Instituudi ja MTÜ Mondo koostööprojektis kokku kutsutud grupp vene

ja eesti noori eri Eesti linnadest. Noored elasid ühe nädalavahetuse Illukal ning tegid sealsest elust lühikese dokumentaalfilmi.

Aire Nurm
MTÜ Mondo projektijuht

¹ Raun, A. Postimees. 22.01.2010

² Mähar, L., Kiisel, M. 2006. Eesti Roheline Liikumine. Säätav areng õpetajate ja õpilaste hinnangutes. Küsitlusuuring

³ Maailmahariduse projektid Eestis: www.vm.ee/?q=et/node/8640

„Vaata ja muuda“ dokumentaalfilmiklubid

Aasta tagasi algas Eestis rahvusvaheline projekt „Vaata ja muuda“, mille eesmärk on tutvustada noortele läbi ühise dokumentaalfilmide vaatamise globaalseid probleeme. Klubides vaadatavate filmide teemad varieeruvad inimõigustest kuni kliimamuutuseni. Projekti raames astub pärast filmi vaatamist noorte ette ka külaline, kellega käsitletaval teemal arutletakse. Tänu diskussioonile analüüsivad noored teema paremini läbi ning mõtestavad filmi idee enda jaoks lahti.

Filmilinstusi julgustame eelkõige korraldama noori endid — kui film on publikuni viidud oma klassikaaslase poolt, on selle mõju isiklikum kui näiteks õpetaja poolt näidatud filmil. Algselt vaid keskkoolidele suunatud projekt on nüüdseks levinud ka noortekeskustesse ja huviringidesse. Filmiklubid tegutsevad näiteks Haljala, Jõhvi ja Albu noortekeskustes, Rapla Vesiroosi Gümnaasiumis, Alatskivi keskkoolis ning Tartus Domus Dorpatensis. Kokku on Eestis üle viieteistkümne aktiivse klubi.

Projektis osalevad lisaks Eesti noortele ka Rumeenia, Tšehhi, Slovakkia ning Poola keskkooliõpilased. Paar korda aastas saavad kõigi osalevate riikide noored ühes Euroopa riigis kokku ning vaatavad koos filme, arutlevad käsitletud teemade üle ning planeerivad tulevasi linastusi. Samuti õpivad nad kord aastas toimivas suvekoolis üheskoos filmitegemist. Kuna projekt on saanud alguse Prahast toimival One World filmifestivalil, siis on saanud tavaks üheskoos seda festivali küllastada.

Projekt toimib koostöös Euroopa organisatsioonidega, kellel on filmide kasutamisest juba aastatepikkused head kogemused: People in Need (Tšehhi Vabariik), People in Peril (Slovakkia) ja Civic Education Centre (Poola). Nt. Tšehhis kasutab sarnaseid dokumentaalfilme koolides juba 2300 õpetajat ning kooliõpilased on loonud ligikaudu 50 filmiklubi, kes korraldavad umbes 3000 filmiseansi aastas.

Kuidas hakata filme linastama?

Filmide laenutamiseks on esmalt vaja registreerida oma dokumentaalfilmiklubi ehk DFK. DFK registreerimisankeet on saadaval leheküljel dfk.maailmakool.ee, kust leiab ka kasulikku informatsiooni ning erinevaid linke, mis võiksid noori inspireerida maailma muutma. Kui kord on juba end DFK-na registreeritud, tasub kindlasti silm peal hoida ka kodulehel jooksvatel uudistel, kuna info DFK-noortele korraldatavatest töötubadest ja suvekoolist on esimesena just seal saadaval. Samuti leiab portaalist noorte.maailmakool.ee taustainfot ja fakte paljudele filmidele jürde rääkimiseks. Filmiklubi käivitamiseks tee läbi need sammud:

- mõtle välja, millised teemad sulle endale enim korda lähevad
- tutvu filmivalikuga ja kodulehel leiduvate juhtnööridega
- vali film ning telli see
- vaata film ise läbi
- uuri filmis räägitu kohta lisainfot
- mõtle, keda kutsuda noortele esinema või milliseid harjutusi noortega teha
- kuuluta linastus välja ning tee sellele reklaami
- näita film ära
- astu noortega aktiivsesse diskussiooni
- kaasa neid järgmise filmi valimisse ning linastuse korraldamisesse

Filme saab laenutada **Jaan Tõnissoni Instituudist** asuvast meediateegist ning nende tellimine on imelihtne – pärast kodulehel „telli“ nuppu vajutamist saabubki DVD varsti registreerimisankeedis märgitud aadressile. Filmide laenutamine on projektis osalevatele filmiklubidele täiesti tasuta, nõudeks on vaid filmi reeglitekohane kasutamine, linastuse kohta tagasiside andmine ning DVD tagastamine õigeaegselt. Kuna üritame noorteni viia võimalikult palju ülemaailmseid probleeme ja muresid, on saadaval olevate filmide nimekiri pikk.

Filmid jagunevad aga alateemadesse, näiteks:

- migratsioon
- relvastatud konfliktid
- demokraatia
- vaesus
- haigused
- keskkond
- inimkaubandus
- kultuuridevaheline dialoog

„Vaata ja Muuda dokfilmiklubid on igatpidi kasulikud - esiteks filmid, mida näidatakse, avardavad noorte silmaringi ja panevad neid mõtlema paljude asjade üle, mis maailmas toimuvad. Dokfilmid räägivad probleemidest ja konfliktidest, mis nõuavad kiiret lahendamist ja meie – noored - olemegi need, kes saavad midagi selles maailmas muuta. Teiseks, seovad filmiõhtud inimesi kokku. On väga positiivne, kui grupp inimesi mõtleb ja teeb midagi teistega koos.“

Dmitri Tsurkan, üks Alatskivi Keskkooli DFK eestvedajatest.

Kõik filmid on informatiivsed, kaasaharavad ja päevakohased, pakkudes hulganisti kõne- ja mõtlemisainet. Paljud DFK linastustel regulaarselt käivad noored hakkavad järgi mõtlema uudistes igapäevaselt nähtavate asjade üle, millest on harjutud mööda vaatama ning huvi tundma vabatahtlikuna töötamise ning arengukoostöö vastu. Tsiteerides Nelson Mandelat: *Teadmised on kõige tõhusam relv maailma muutmiseks.*

Aliine Lotman

Kui hästi valmistab Eesti kool ette teadlikke maailmakodanikke?

Maailmaharidus on Eesti koolides veel üsna värske asi, aga viimastel aastatel on ta leidnud oma tee ka koolitundidesse. Abiks on olnud kodanikuühenduste eri projektid, mis pakuvad õpetajatele mitmesugust abi globaalsete teemade õpetamisel – koolitusi, materjale, projekte ja uusi huvitavaid õppemeetodeid. Koolitundi rikastavad nt head dokumentaalfilmid ja nendel põhinevad arutelud, eri mängud ning projekti- ja rühmatööd.

Mõnes koolis tähistatakse teemapäevi või -nädalaid, mille puhul globaalseid teemasid kajastatakse koostöös eri õppeainetega. Õiglase kaubanduse nädalal näiteks uuritakse, kust jõuavad tooted meie polettidele ning kuidas elavad nende tootjad arengumaades. Arvutatakse, kuidas kujuneb välja toodete hind, degusteeritakse õiglase kaubanduse tooteid, mängitakse õiglast või ebaõiglast jalgpalli jne. Afganistaani nädalal jällegi uuritakse riigi ajalugu ja traditsioone, võetakse vastu külalisi Afganistaanist, vaadatakse filme ja proovitakse kohalikke roogasid ja mänge.

Maailmaharidus ei piirdu siiski ühe päeva või nädalaga – maailmahariduse väärtused, nimelt solidaarsus ja erinevuste nägemine rikkusena – peaks saama osaks koolikultuurist ja igapäevaelust.

Koolijuhid/õpetajad/kooliõpilased/lapsevanemad peaksid toetama kooli liitumist mõne maailmahariduse kooliprojektiga. Alustada võiks näiteks portaalist Maailmakool.ee, mis on loodud eri kodanikuühenduste ja projektide koostöös. Portaal avati juunis 2008. aastal. Sealt saab tasuta alla laadida õppematerjale, tellida filme ning ohtralt teadmisi ja näpunäiteid globaalsete teemade õpetamiseks: www.maailmakool.ee. Noortele on loodud sama portaali juurde noorte kogunemiskoht: noorte.maailmakool.ee

Erinevate projektide kohta saab lisainfot ka neid teostavatelt

MTÜdel:

- Jaan Tõnissoni Instituudi maailmahariduse keskus: www.jti.ee
- Humana Estonia: www.humana.ee
- Eesti Roheline Liikumine: www.elf.ee, www.fairtrade.ee
- MTÜ Mondo: www.mondo.org.ee, www.muudamaailma.ee
- GLEN projekt: www.terveilm.net/glen

Sõpruskoolid Afganistaanist

Alates 2009. aasta märtsist teostab Jaan Tõnissoni Instituut Eestis kolmeaastast projekti, mille eesmärk on luua kontakte Eesti ja Afganistaani koolide vahel ning tutvustada Afganistaani Eestis teise nurga alt kui ainult koletu sõjakoldena. Eestit nõustavad selles projektis mittetulundusühingud mujalt Euroopast, kel on Afganistaanis töötamise pikaajaline kogemus: Swedish Committee for Afghanistan Rootsist, Afghan Connection Inglismaalt ja People in Peril Slovakiast.

Projekti käigus viiakse kokku 10 Eesti ja 10 Afganistaani kooli. Tänapäevaks on endale Afganistaanist leidnud sõpruskooli järgmised Eesti koolid: Alatskivi keskkool, Antsla gümnaasium, Kuressaare gümnaasium, Laulasmaa kool, Põlula kool, Põlva Ühisgümnaasium, Tallinna Laagna lasteaed ja põhikool, Tartu Hiie kool, Vanalinna Hariduskolleegeium, Väike-Õismäe gümnaasium.

Johanna Helin

Kommentaar

Kuidas saaksin artiklites leiduvat oma töös kasutada?

Saaksin seda kasutada kui ülevaadet Eesti koolides maailmahariduse vallas tehtust. Tutvustamist võiks leida mõned võimalused, mida tulevased huvijuhid – kellega kultuuride sarnasusi-erinevusi käsitleme ning kes selle temaatikaga tulevikus ise kokku puutuvad – kasutada saaksid (näiteks dokumentaalfilmide laenutamine ja kasutamine).

Aurika Komsaare

*Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakademia
Kultuurihariduse osakonna kultuuridevahelise
kommunikatsiooni lektor*

Viis mõtet vabatahtlikkus

Vabatahtlik on naljakas sõna. Selle järgi oleks enamuse tegevusi ja töid, mis inimene ette võtab, justkui pealesunnitud. Ainult siis, kui tööd tehakse ilma palgata, mõnes vaesemas riigis või kehvemas olukorras inimestega, on see väärt nimetamist vabast tahtest tulenevaks. Mulle tundub selline piiratus üsna ahistav. Pigem meeldib mulle mõelda, et kõik, mis inimene ette võtab, põhineb tema vabal tahtel. Miks sellisel juhul aga siis selline nimetus? Seletuse otsing viib mõtte sõna "vabatahtlik" teise tähenduseni - ilma sunnita sõjaväkke astunud inimeseni. Kui vabatahtlik Marek "Vahva sõdur Švejkist" välja arvata, on kujutus sõjaaja-vabatahtlikust ju kui ideelisest ja ennastohverdavast kodumaakaitsjast. Kas tõesti tähendab oma vaba tahte ajal tegutsemine kohest kangelase seisundit?

Ma arvan, et selline suhtumine pole Eestis tavatu. Ka minu jaoks ümbritses

veel kaks aastat tagasi vabatahtlikkust kangelaslikkuse oreool. Kes muu kui õilis maailmaparandaja loobuks pooleks aastaks mammona kogumisest ja pingutaks millegi nii kauge nimel kui (minu näite puhul) slummielanike elamistingimuste parandamine kuskil Keenias. Peale Keenia-kogemust olen vabatahtliku tegevuse üle üsna palju mõelnud ja lugenud ja oma vaateid muutnud. Panen siia mõned külge jäänud mõlgutused kirja.

Normaalne vaba tahe

Vabatahtlikud – ma mõtlen nüüd edaspidi selle all sõna kitsamat tähendust – on Eestis viimasel ajal rohkem tähelepanu püüdnud. Selle tipuks võib pidada president Ilvese patroneerimist Aasta Vabatahtliku valimisel. Ilmselt näitab selline suurenenud tunnustus Eesti jõudmist ühiskondlikus "arengus" ajajärku, kus "arenenud" lääneriigid juba mõnikümmend aastat viibinud on. Ehk

teisisõnu - meil jätkub tähelepanu igapäevase eluspüsimisvõitluse kõrvalt ka hoolivust vääriliselt tunnustada.

On üsna lihtsasti mõistetav, miks läänelikes ühiskondades on vabatahtlik tegevus igati tavapärane. Kui vaadata vabatahtliku töö mõttelist "asukohta" ühiskonnas, asub see kuskil iseenda ellujäämisest (ehk majanduselust) ja otseselt riigi ametlikest ülesannetest (ehk võimuelust) väljaspool. Heaoluühiskond jätab piisavalt palju ressursse – aega ja raha – üle, et veidi oma ninaesisest kaugemale vaadata ning teiste elujärge parandada, ootamata, et riik selle meie eest ära teeks.

See aga tähendab, et tegelikult on vabatahtlik tegevus toimiva kodanikeühiskonna lahutamatu ja oluline osa. Kodanik võib mõtted viia küll kuhugi kodanluse kanti, kes vastandub aadliseisusele, kuid paljud kodanikeühiskonnast kirjutanud inimesed rõhutavad pigem, et kodanik on iseseisvalt mõtlej, majanduslikult sõltumatu ning oma huvisid selgelt välja ütelda julgev stabiilse ja eduka ühiskonna alustala. Ehk mina mõtleksin vabatahtlikust pigem kui elementaarsest küpse ühiskonna liikmest. Sedavõrd kui me eeldame inimeses kodanikku, võime normaalseks pidada ka vabatahtlikku tööd. Ükskõik kas koduses või kauges banaanivabariigis.

Volunturism ja seebimullid

Selline "tavaline" suhtumine vabatahtliku töösse ei tule aga ilma oma pahupooleta. Arenguriigi mittetulundustöös osalemine on Lääne-Euroopas sedavõrd loomulik, et paljude tööandjate jaoks pole noore töötaja CV ilma selleta tõsiseltvõetav. See aga muudab vahel tähelepanu sisulisele küljele üsna teisejärguliseks. Vabatahtlikkus on pigem vormitüüpe, linnukese kirja saamine. Noorte rännet paariks kuuks või aastakeks arenguriiki on mõnel pool nimetatud lausa volunturismiks. Tulevase tööandja jaoks annab see tõestust väljakujunenud isiksusest, kollektiivis töötamise oskusest ja muust säärasest, noore jaoks aga annab tegelikult võimaluse veeta veidi aega dotee-

ritud puhkusel mõnes eksootilises riigis.

Eks vabatahtlikkusega on sarnane lugu kui iga teise prestiižeks muutunud valdkonna või nähtusega. Sisulise ja tegeliku kõrvale paisub pealtpool läikivaid ja seest õõnsaid mulle. Eriti kui prestiižiga kaasneb raha. Keenias sain sõbraks ÜROs internina töötava Kirsteniga, kes Aafrika mittetulundussektoriga koduselst tuttav. Tema rääkis sellest, kuidas osad kohalikud noored käivad ÜRO abiprogrammide koosolekutel

ja omandavad kiiresti sobiliku sõnavara. Selle najal saab üsna kergesti mõne heakõlalise abiprogrammi jaoks toetust. Kui aga reaalseid tulemusi inspekteerima minnakse, leitakse kuskil äärekivil istuv räpane mees, kes abiprogrammist halligi kuulnud ei ole. Kirsteni sõnul tuleb iga nelja asjaliku programmi kohta ka üks säärane mullistus. Ilmselt on noorte kodanikealgatused selline valdkond, kus vähemalt esialgu on väikesed kaod paratamatud. Kuid mõistlik oleks vabatahtlikku mitte pimesi usaldada, vaid veidi

uurida sisulisema poole pealt. Nagu inglise keeles öeldakse: You talk the talk but do you walk the walk?

Tunne ja tunnetamaailma

Lõpuks on vabatahtliku töö üheks eesmärgiks range tulemuslikkuse kõrval ka maailma kogemine erineva nurga alt, mida rahas hinnata on raske. Välismaal vabatahtlikuks käimise suurimaks võluks on eneseleidmine kõige laiemas tähenduses. Kui turistina eksootikat kogedes võib kontakt jääda pealiskaudseks, siis töö kuskil globaalses lõunas annab hoopis intiimsema "käed küljes" kogemuse. Turistide turvasaartest jõutakse soovi korral kiiresti välja "päris" ellu. Siit läheb mõte hoopis täiskasvanuks saamise valu ja võimaluse juurde. Lääne ühiskondades on loodusrahvaste initsiatsiooniriituse asendanud suures osas ajateenimine armees, kuid vabatahtliku teenistus võib pakkuda sellele patsifistlikumat alternatiivi (mis sobib ka tüdrukutele). Mõlemad võivad noort asendada üksinda vastastikku kurdilt ja pimedalt karmi maailmaga, millest võitu saades võib noort pidada ühiskonna täiemõduliseks osaks.

Kuid ka alalhoidlikemate noorte jaoks hõlmab vabatahtliku töö enese proovilepanekut kogedes töötamist teistsuguses kultuurikeskkonnas. See aitab mõista, kuidas oleme vormitud harjumuspärase inimkeskkonna poolt. Teistsuguste võimuste nägemine ja läbiproovimine töötades

– selle kohta võib öelda kultuurišokk, ehkki šokk võib olla ka väga positiivne – aitab paremini avastada enda asukohta maailmakirjuses ja näha maailma teise külje pealt kui pisikese Eesti-nimelise mätta otsast. Mul oli põhjamaise asjalikkuse ja töövaimuga harjununa Keenias kõige raskem kohaneda rahuliku elurütmiga. Mõnda töökaaslast kokkusaamisele oodates muutusin rahutuks peale viit minutit ootamist, keenialaste jaoks polnud midagi erilist aga ka viiepäevases hilinemises. Poleks osanud enne reisi arvatagi, et olen selline närviline pedant.

Ehkki see võib jätta mulje, justkui vabatahtlik töö kannaks oma tõelist vilja vaid välismaal, pole see päriselt nii. Palju enam on tervitatavad sellised vabatahtlikud, kes oma kultuurišokki Eestis läbi elavad. Sest just seda on teinekord vaja, et silmad avaneksid koduste kitsaskohtade nägemiseks. Probleemid kodututest koertest kodutute inimesteni on ju kapitalistliku ühiskonna paratamatu kaasnähe, mis seepärast tihti märkamatuks jääb. Mind Keeniasse aidanud GLEN võrgustik on ühe osana enda ülesandeks võtnud tõugata välismaal kogemuse saanud vabatahtlikke oma oskusi ja kõrgendatud tundlikkust kodus rakendama. See omab lõppeks ehk sisulisematki mõju. Nii et vahel on paslikum enne Nairobi t Nuustakul ära käia. Selle rõhutamine ei tuleks kindlasti kahjuks.

Maailmaparandamise võimalikkusest

Välismaal - milleks on tavaliselt kehvas olukorras olev riik globaalses lõunas – vabatahtlikuks käimise juures on üheks keerulisemaks küsimuseks isikliku kogemuse ja ühiskondliku panuse vahekord. Kui oma Keenia kogemusest tagasi olles raamatu kirjutasin, sai selle alapealkirjaks “10 lugu läbikukkunud vabatahtlikult Ida-Aafrikas” just sellepärast, et läbikukkunud tundsini ennast võrreldes suurte ootustega, millega teele asusin. Olin valmis Aafrika mured ühekorraga ära lahendama. Kuid minu töö tulemuseks olid kohalikule MTÜ-le toodetud videoklipid, mida nad oma koduleheküljel sponsorite informeerimiseks kasutada saavad. Sedasi olin ma lõppkokkuvõttes järjekordne tilk, mis kivile langes; isiklikuks kogemuseks oli aga hindamatu kannatlikkuse õppetund.

Mõned kaasvabatahtlikud, kes samuti Nairobi sse läksid, olid minust oma töös edukamad ja suutsid süsteemsemal lahendusi läbi viia. Mõned aga rõhusid ametlikumale osale vähem ja isiklikule-töö-

välisele rohkem. Mulle tundub, et tulevasel vabatahtlikel võiks küll meeles olla, et nende asemel võiks kohta täita keegi teine, kuid tööalase aktiivsuse ja maailmakogemise vahekord on lõppeks ikkagi igäühe enda teha. Kahjuks ei tule see kindlasti.

Ühiskondade muutmine on hirmus pikaajaline protsess, kus igäühe panus on asendamatu. Nendega tegelevad suured organisatsioonid, mis küll omavad ressursse ja kaalu, kuid mis kipuvad olema jäigad ja aeglased. Seepärast ei peaks vabatahtlik töö olema ilmtingimata kuiv ja röömutu tööramine (seda ei peaks olema ükski ettevõtmine), vahel on ka röömsameelse inimese pelk olemasolu asendamatu. Kasvõi selleks, et inspireerida teisi vabatahtlikke, kellel koduigatsusest meel mõru või pesemata puuviljadest köht korrast ära. Maailm algab ikkagi iseenesest.

Mitte ainult hipidele

Enda röömsana hoidmine on vabatahtliku töös ilmselt üks olulisemaid ülesandeid, arvestades seda, et tõepoolest näeb vahel maailma üsna karust pahupoolt. Erinevad lähenemised – mängud, tantsud ja teatrietendused võivad kõik selleks kasutust leida. Enne seda, kui minu vabatahtlikkust vahendav organisatsioon arvas mind valmis olevat Aafrikasse saatma, kogunes kogu programmi poolt vahendatav seltskond – üle 40 noore erinevatest Euroopa riikidest – kahel korral ettevalmistavateks seminarideks. See, mis mind aga nendel kogunemistel üsna kiiresti häirima hakkas, oli rõhu ühekülgne kaldumine info jagamiselt ja aruteludelt pelgalt käteplaksutamise ja muude energiseerivate ja meeskonda loovate mängude peale. Esiialgu plaksutasin vaikides, kuid mõne aja pärast muutusin kannatamatuks. Viimaseks piisaks karikasse oli eriti aktiivse grupijuhi püüdlus osasid inimesi Tansaania loomi mängima panna, samas kui Tansaania ühiskonnast või kultuurist polnud jõutud sõnagi mainida. Eks siis kippusin ma ka korraldajatega konflikti sattuma. Mulle tundus, et olulisemaks rääkimisest, mida vabatahtlikuna teha, sai nendel kokkusaamistel juhised sellest, kuidas seda teha.

Tahaksingi lõpetuseks rõhutada, et vaatamata võimalikule kogemuste vähesusele ei tasu (tulevasi) vabatahtlikke kindlasti alahinnata. Millegipärast on aga mõningal juhul vabatahtliku töö küljes kerge infantiilsuse maik. Ütled “vabatahtlik”, mõtled kitarrimängu kuskil lõkke ääres ja laulmist: “We are the world, we are the children...” Vabatahtliku töö on nagu iga teinegi, kus

isiklikud oskused ja kogemused kogu täiega kasutust leiavad. Hea, kui noore inimese nii vasak kui parem ajupoolkera, nii intellekt kui emotsionaalsus kasutust leiavad. Aga vabatahtliku töö ei ole kindlasti ainult “teistmoodi” mõtlevate hipide pärusmaa. Ainult emotsiooniga maailma ei muuda. Tulles artikli alguse juurde tagasi – vabatahtliku töö on iga endast lugupidava kodaniku elementaarne elu osa. Kui vaadata, kes said presidendilt Aasta Vabatahtliku aukirja, siis nende hulgas oli nii noori pikajukselisi poisse kui soliidseid keskealisi ärimehi. Mulle tundub, et on väga oluline lubada ka vabatahtlikul oma vaba tahte kohaselt toimida. Maailm saab sellest ainult võita.

Peeter Vihma

Hariduselt sotsioloog, Uue Maailma Seltsi ja Pärandkoosluste Kaitse Ühingu liige. Töötanud 2009. aastal vabatahtlikuna Keenias slummidena tegelevas MTÜs Pamoja Trust, millest räägib raamat “Kättpidi Keenias”.

Kultuuridevaheline õppimine ja kogemusõppe roll muutuse esilekutsumisel: mõned teoreetilised ja loodetavasti ka praktilised mõtted

1990-ndate aastate alguses proovisin koos teistega lisada meie rahvusvahelisse noorsootöö koolitusse rohkem kogemuslikkust ja interaktiivsust. Olime veendunud, et pannes inimesi olukordadesse, kus nad tõesti peavad koostööd tegema, saavad nad üksteisega lähedasemaks, mistõttu niiviisi kujuneb suhtlemiseks ja õppimiseks palju viljakam pinnas. Meenutades nüüd tol ajal peetud kursuste programme, näeme elemente töötubadest, mõningaid meeskonda kujundavaid harjutusi või pisut algelist kogemusteooria materjali. Alles 1998. aasta Roofonfire'i kursusel oli meil rahvusvahelise noorsootöötajate rühmaga paar tihedat nädalat Leedu metsades, kui proovisime looduses mitmesuguseid kogemusõppe meetodeid. Pikad matkad, osalejatele probleemide lahendamist vajavate ülesannete andmine, mõnede teooriate tutvustamine, üheskoos söögitegemine, osalejate ergutamise looma ja mõtisklema oma töötubades rühmiti – kõik see oli väga põnev ja motiveeriv. Sellele toetudes korraldasime paari järgneva aasta jooksul kursusi Slovakkias, Islandil ning jälle Leedus. Protsessi läbi analüüsid, rääkisime ja vaidlesime ning saime aru, et kogu meie töö oli huvitav kõrvalseadus: inimesed õppisid tundma teiste kultuuri, väärtusi, seda, kuidas nad elavad, mis on igapäevaelu neist oluline... Ning nad avastasid uusi viise, kuidas oma oskuste ja kogemuste varal lähedusi leida. Otsustasime edasi mõelda, lugeda ja õppida ning nii avastasime viisi, kuidas korraldada uut koolituskursust: kultuuridevaheline õppimine kogemus- ja õuesõppe kaudu.

Geert Hofstede ütleb, et "kultuur on viis, kuidas inimesed probleeme lahendavad". Loomulikult ei piisa sellest, kuidas selle fraasi kuulmine kinnitas veel kord, et olime teel, mis võib meile midagi õpetada. Ehk ka need kogemuslikkuse kasutamise katsed pakuvad erinevaid teid mõistmaks kultuuridevahelise õppimise protsessi, mitmesuguseid avastusi ja motivatsiooni edasi proovida.

Mis on ja miks kogemusõpe?

Kogemusõpe on õppimine tegevuse abil. See on protsess, mis aitab inimesel luua teadmised, omandada oskused ja väärtused vahetu kogemuse varal (Association of Experiential Education 1995). Kogemusõpe leiab siis aset, kui mingisse tegevusse kaasatud inimesed mõtleavad selle tegevuse üle kriitiliselt järele, teevad analüüsi mõne kasuliku järelduse ja kasutavad seda oma mõistmise ja/või käitumise muutmiseks.

Kogemusõpe toetub eeldusele, et kogu teadmine peab algama indiviidi suhtest teemaga. Kogemusõppe tõhusus põhineb eeldusel, et meile ei ole miski tähtsam meist enestest. Kogemusõppe parim külg on inimese tunnetus, et ta valdab õpitut.

See aitab suurendada osalejate huvi ja panust, kuid mis kõige tähtsam, see aitab oluliselt kaasa õpitava vastuvõtmisele. Parim tulemus on see, et individid vastutavad ise oma õppimise ja käitumise eest, mitte ei anna vastust kellelegi teisele (Nadler ja Luckner)

Inimesed arenevad ja muutuvad aja jooksul oma päritolu, kultuuri, keskkonna, hariduse ja kogemuste tõttu. Koolitajate või õpetajate saavutamise mõned oma parimatest tulemustest siis, kui toetame, sunnime ja aitame (noori) inimesi arenema viisil, mis omab isiklikku tähendust, aidates neil nii teha elus paremaid valikuid.

Õues korraldatava kogemusõppega paneme inimese õppima ja edendame tema arengut, sest tekitame keskkonna, millele on iseloomulik dünaamiline pingeline. Dünaamilist pinget iseloomustab kaks tunnet: ohutuse ja turvalisuse tunne ning tasakaalutuse tunne. See tasakaalutus osutab indiviidi teadlikkusele, et vana mõtteviisi ja uue teabe vahel on ebakõla. Meie kontekstis tähendab see näiteks olukorda, kus individid suhtleb inimestega, kes pärinevad teisest kultuurist ning käituvad viisil, mida

on raske mõista. See on sisemise vastuolu seisund, mis tuleneb meile omasest tahtmisest tegutseda ja mõista. Pakkudes seega inimestele põhjust integreerida uusi kogemusi ja teadmisi või kujundada ümber eksisteerivaid arvamusi. Piaget viitab nendele muutustele kui kohanemis- ja sarnastumisprotsessile.

Üks meie olulisi teoreetilisi lähtekohti oli järgmine mudel, mis pärineb Tusonilt (1994), mis tõesti aitas meil mõista mõnda seotud protsessi. (Joonis 1)

Kui noored saavad kogemusi, mis jäävad väljapoole nende mugavustunde ala (õues kogetavate tegevuste kaudu), siis satuvad nad ebamugavale ja tundmatule alale – ebamugavustundealale. Saades üle ärevustundest ja -mõtetest ning samal ajal edu kogedes saavad noored oma mugavustunde ala kasvatada. Loomulikult ei juhtu see iseenesest: selleks tuleb hoolikalt mõtiskleda ja pöörata tähelepanu füüsilisele ja emotsionaalsele turvalisusele. Kui inimesed tunnevad ennast liiga ebakindlalt, siis on neil oht sattuda paanikasse, seisundisse, kus õppimine ei ole enam võimalik, sest nad tahavad võimalikult kiiresti pöörduda tagasi oma mugavustundealale.

MUGAVUS-
TUNDEALA

EBAMUGAVUS-
TUNDEALA

PAANIKA ALA

tavaliselt
õhtlik ja
kahjulik

Kui uurime seda mudelit kultuuridevahelise õppimise vaatenurgast, siis jääb mugavustundealasse see, et te tunnete oma kultuuri, teate, kuidas selle piires käituda ja mõelda. Ebamugavustundeala on aga seisund, milles inimene saab suhelda teistest kultuuridest inimestega suhteliselt ohutult. Paanika on seisund, kus inimene tunneb tugevat kultuuridevahelist vastuolu ning suhtlemine katkeb.

Seega, mida me põhimõtteliselt tahame teha on luua olukordi, mis aitavad inimestel kasvatada oma kultuurilise mugavustunde tsooni, pannes neid proovile nende kultuurilise ebamugavustunde tsoonis.

Õpitu üldistamine

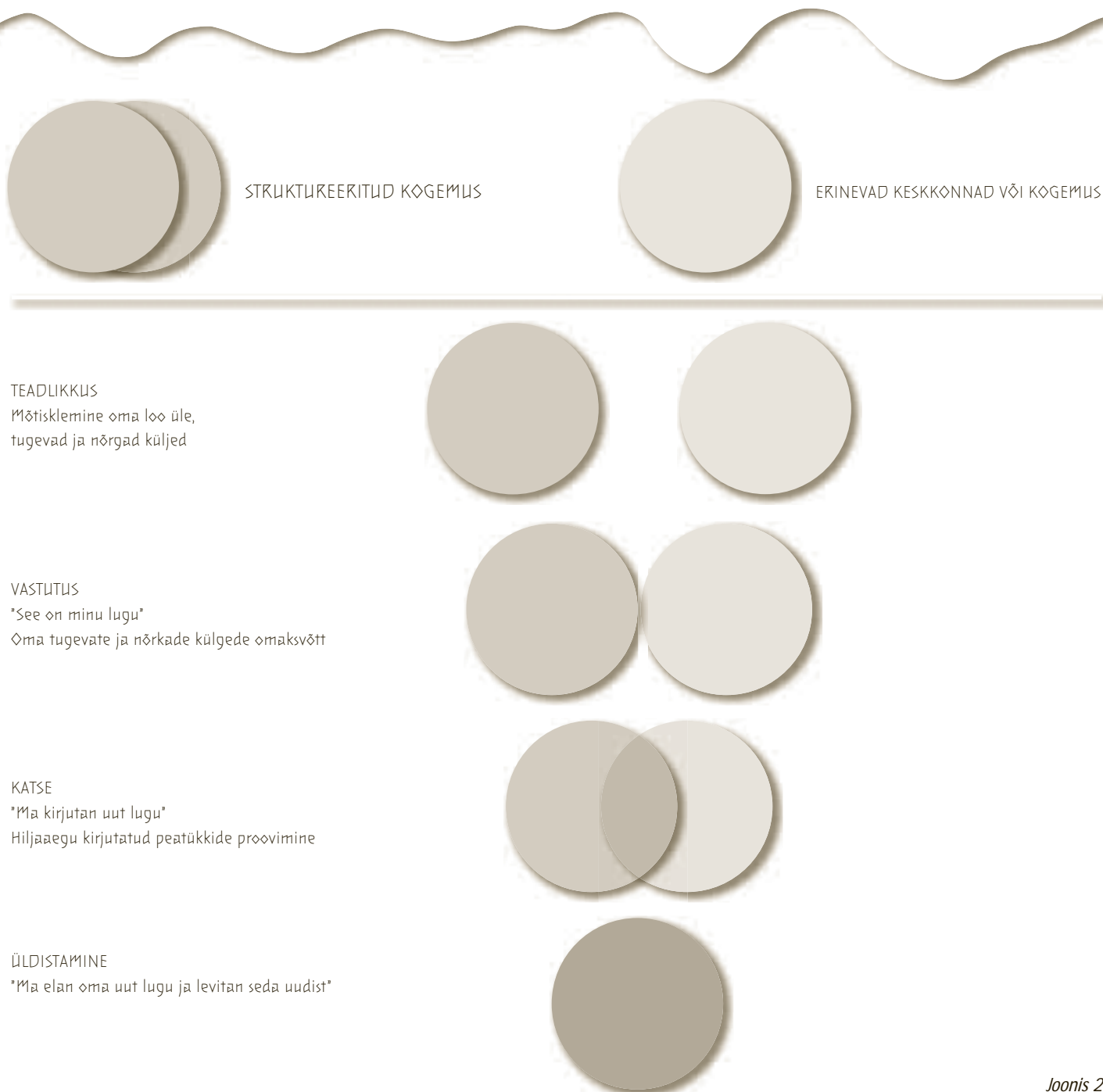
Kogemusõppekavade üks peamisi eesmärke on aidata inimestel arendada mõistmist, teadmisi ja oskusi, mida nad saavad kasutada oma elus struktureeritud kogemuse kaudu.

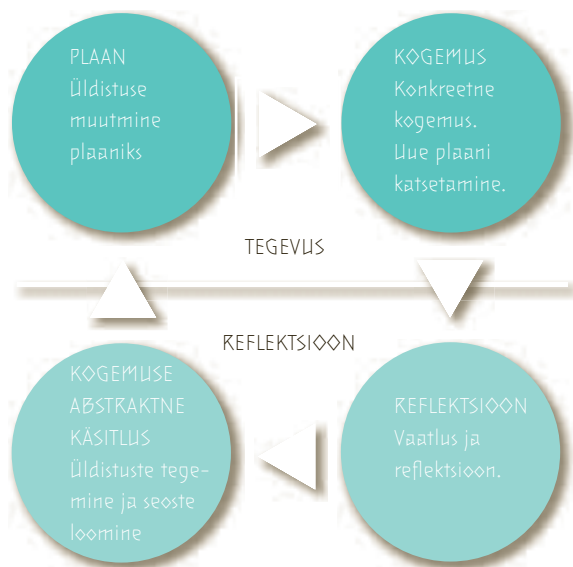
Selles kontekstis tähendab õpitu üldistamine seda, et inimesed rakendavad õpitut kogemusõppe kursuse tulemusena. See toimub siis, kui ühes olukorras õpitu kandub edasi teise olukorda. (Nadler and Luckner)

Mida rohkem inimesed mõtlevad, sünteesivad ja võtavad omaks nendega juhtuvat, seda rohkem saavad nad enda kohta teada, et õppida ja areneda. Suurem teadlikkus oma

tunnetest, mõtetest ja käitumisest ning nende mõistmine aitavad inimesel paremini teha oma elus ja sarnastes igapäevaelu olukordades muudatusi ja valikuid.

Järgmine joonis püüab selgitada viisi, kuidas mõtted, tunded ja käitumisviisid avalduvad kogemusõppekavades. Läbimõtlemine (vaadake allpool) aitab noortel ringe üksteisele lähendada ning need põimuvad optimaalselt läbi nii, et kogemusõppekava kestel tekkiv teadlikkus ja kasv annab tulemusi, mida kasutada teistes keskkondades ja olukordades. (Joonis 2)

Joonis 3

Kogemusõppe tsükkel

"Meie elud koosnevad miljonitest kogemustest. Kõige olulisem ei ole mitte nende kogemuste hulk ja kvaliteet, vaid igast kogemusest õpitu." (Cousins, 1981).

Kogemusõppimise aluseks on mõte, et ainult tegutsemisest (kogemustest) ei piisa. Parema mõistmise ja/või muutuseni viib kogemuse üle mõtisklemine ja sellest õppimine. Seda põhimõtet selgitab Kolbi kogemusõppimise tsükkel. (Joonis 3)

Kogemine

Kogemusest õppimine on igapäevaelu loomulik osa, kuid kogemuste saamist on võimalik korraldada ka nii, et õpitakse konkreetset asja (rühma dünaamika, kultuuridevaheline õppimine jne.). Kui konkreetset õpieesmärgid on kindlaks määratud, siis on eesmärkide saavutamise kergendamiseks olemas palju eri liiki õppimisviise, mille hulgast valida. See struktureeritud kogemus on staadium, mille korral õppijad osalevad konkreetse eesmärgiga spetsiifilises tegevuses (nt inimestele erinevuste teadvustamine mitmekultuurilises rühmas). Need tegevused võivad olla koostöö ja suhtlemine, kuid ka matkemängud, rollimängud jne.

Kui pärast seda staadiumi õpiprotsess katkestada, siis on kogu õppimine jäetud juhuse hooleks ning koolitajad ei ole täitnud oma kohustust kergendada osalejate õpiprotsessi.

Refleksioon

Refleksioon muudab kogemuse kogemusõppeks. Inimesed on saanud tegevusest kogemuse ning nüüd tuleb neile jätta aega, et nad saaksid meenutada ja uurida, mida nad nägid, tundsid ja mõtlesid selle tegevuse ajal (nt kuidas me kogesime erinevusi oma mitmekultuurilises rühmas?).

Refleksioon võib olla introspektiivne tegevus, mille käigus õppija integreerib üksinda uue kogemuse vanaga, see võib olla ka rühma õpiprotsess, mille käigus mõtestatakse kogemust arutelu abil. Teiste osalejate tagasiside võib aidata paremini näha ja tunda neid kogemusi ja emotsioone.

Üldistamine

Selleks et õppimisest saaks struktureeritud kogemus, mida kasutada teistes olukordades ja keskkondades, on oluline, et individuaalselt luua seoseid selle konkreetse kogemuse ja igapäevaelu vahel. Kogemusõppe oluline iseloomulik joon on seaduspärasuste otsimine. Seaduspärasused liidavad kokku varem eraldi eksisteerinud sündmused. See mustrite otsimine võetakse ette uurimaks, kas emotsioonid, mõtted, käitumine või tähelepanekud tekivad mingi korrapära järgi. Kas see on miski, mille ma endas ära tunnen? (nt Kas ma kogesin seda varem? Kas ma reageerisin varem mitmekultuurilistes rühmades samamoodi?) Kui neid emotsioone, mõtteid, käitumisviise või tähelepanekuid saab mõista ühes olukorras, siis seda mõistmist saab üldistada ja rakendada teistes olukordades. Seega tuleb teha üldistusi selle kohta, "mis juhtub tavaliselt", mitte selle kohta, mis juhtus just sellel konkreetsel juhul.

Need mõtlemise ja üldistamise faasid on väga sarnased Werner Treuheit propageeritud metakommunikatsiooni kontseptsiooniga, kui ta soovib luua rohkem võimalusi kultuuridevaheliseks õppimiseks. Jagades tajusid, emotsioone ja mõtteid, mis puudutavad seda, kuidas me teatavas olukorras teistest kultuuridest pärit inimestega suhtesime, annab meile tohutul hulgal uut teavet ja mõistmist.

Rakendamine

Selleks et kogemusõppimine oleks tõhus, on vaja, et osalejad kasutaksid struktureeritud kogemuse kaudu õpitut ning looksid seose välismaailmaga. Siin julgustatakse osalejaid mõtlema välja viise, kuidas rakendada eelmises staadiumis tehtud üldistusi. Struktureeritud kogemuse asemel osalejate igapäevaelu tegelikele olukordadele ja keskkondadele keskendumine teeb kogemusõppe praktiliseks ja tähendusrikkaks (nt Mida ma sellest kogemusest õppisin ja... mida ma sellega peale hakkam?). Ülal esitatud joonisel on näha noolt rakendamisele kogemisele. See nool osutab arvamusele, et õpitu rakendamisest saab järgmise kogemuse taustteadmise. Osalejad võivad uut teadmist proovida oma järgmises tegevuses, selle üle mõtiskleda, seda üldistada ja rakendada, ning nii kordub tsükkel taas...

Kultuuridevaheline paus

Võtke hetk aega ja mõelge, mida te just lugesite. Kuidas te sellest aru saate?

Need mõtted on ilmselgelt veel arene misjärgus ning ka teie saate anda oma panuse noorsootöösse!

Mark Taylor

Vabakutseline koolitaja ja kirjanik, UNIQUE võrgustiku president

Artikkel põhineb Dirk de Vilderi ja Mark Taylori kirjutistel:

Howard Williamson ja Mark Taylor (2005): *Madzinga: Intercultural via experiential learning and outdoor education. Reflected experience of a long-term training course in Belgium and Lithuania.*

www.outwardbound.be/madzinga

Saage tuttavaks – Ottenilt Euroopa kultuuridevahelise

“Kümme teesi Euroopa noorsootöö, kultuuridevahelise õppe ning noortevaldkonnas täis- ja osalise tööajaga töötavate inimeste kvalifikatsiooni ja professionaalsuse nõuete vahelistest seostest” (2009). See ja sellele eelnevad teesid (1990, 1997) Hendrik Otteni poolt, on olnud oluliseks panuseks kultuuridevahelise õppimise teoreetilise kontseptsiooni arenguloos Euroopa noortevaldkonnas. Esimest korda ilmusid Hendrik Otteni “Kümme teesi Euroopa noorte kohtumiste, kultuuridevahelise õppe ning täis- ja osalise tööajaga töötavatele inimestele esitatavate nõuete vahelistest seostest” 1990. aastal. 1997.¹ aastal anti mitmes keeles välja parandatud versioon. 2007. aasta novembris pidas Euroopa Nõukogu seminari Euroopa Noorte Keskuses Budapestis. Teemaks oli “Kultuuridevaheline õpe Euroopa noorsootöös: kuidas edasi minna?”. Seminaril paluti Ottenil kõnelda teemal “Kultuuridevahelise õppe roll tänapäeva Euroopa noorsootöös” ja vaidlustada 1997. aasta teese neid tänapäevaste olukordade ja suundumustega sidudes.

Hendrik Otten juhib instituuti nimega IKAB (The Institute for Applied Communication Research in Non-formal Education), mille eesmärk on lühidalt öeldes toetada Euroopa kodanikuühiskonna arengut läbi noorte kultuuridevahelise mitteformaalse õppe. Instituudi töös on oluline siduda teooria praktikaga, mis tähendab, et kõikides oma ettevõtmistes rakendatakse viimaseid mitteformaalse õppimise teooriad, mida jätkuvalt analüüsitakse ja arendatakse. Oma karjääri jooksul on Hendrik Otten olnud seotud Euroopa Komisjoni noorteprogrammide kujundamisega

ning laiemalt Euroopa noortevaldkonna kvaliteedi ja hindamisega. Tema kirjatöid kultuuridevahelise õppest ja rahvusvaheliste programmide hindamisest ning analüüsist on avaldatud mitmetes riikides ja keeltes, sh eesti keeles.

Nimetatud teeside tervikteksti leiata mitteformaalse õppimise veebist leheküljelt: www.mitteformaalne.ee/index.php?id=1191 Teesid on neile, kes praegu või tulevikus oma töös kultuuridevahelise õppimise ja kultuurilise mitmekesisusega kokku puutuvad, nii Eesti kui ka rahvusvahelisel tasandil, et oma tööeksperimentide ja pädevusi analüüsida, hinnata, täiendada ja miks mitte ka kahtluse alla seada. Mõnede teeside sisu võib osaliselt Eesti noorsootööd ja ühiskonnaarenguid vaadates jääda hetkel kaugeks, kuid siinkohal tuleb heita pilk tulevikku ja eelnevatele artiklitele Euroopa noorsootööst, selle arengust ja seosest Eesti noorte tulevikuga. Teeside olulisusest ja Euroopa noorsootöö suurematest väljakutsetest tehakse juttu ka dokumendi alguses.

Euroopa noorsootöö koosneb tänapäeval palju enamast kui noortevahetustest. Nõuded Euroopa noorsootööle tulenevad mitteformaalset haridust mõjutavast kontekstist. Ootused on kasvanud. Euroopa noorsootöö peaks andma sellest osavõtivatele noortele selget lisandväärtust ning üha enam nõutakse, et mitteformaalse õpikeskkonna kogemuste kaudu omandatavaid teadmisi tunnustataks, sealhulgas selliste kogemuste panust sotsiaalse integratsiooni edendamisele, tööalasele konkurentsivõimele ja osalevate noorte kodanikuaktiivsusele Euroopas. ELi elukestva õppe strateegia kontekstis peaks Euroopa

noorsootöö kaasa aitama kaheksa põhipädevuse omandamisele, olles seejuures oluline vahend strateegiliste eesmärkideni jõudmisel (Otten, 2009).

Järgnevalt toon välja teesid ja mõned mõtted Otteni selgitustest teesidele. Täieliku ülevaate saamiseks ja mõistmiseks tuleb tutvuda dokumendi terviktekstiga, mida soovitan kindlasti enne lõplike järelduste tegemist lugeda.

1. tees. Tänapäeval kirjeldab Euroopa mitmekultuurilist tegelikkust täpsemalt pluralism kui kultuuriline mitmekesisus!

Esimese teesi selgituses toob Otten välja, et “Tänapäeval on terves Euroopas² olemas sotsiaalsed struktuurid, mida iseloomustab kultuuriline mitmekesisus, olgugi et erineval määral. Püüded rahvuskuultuure isoleerida kukuvad varem või hiljem läbi ja avalikest aruteludest selle üle, kas tegemist on immigratsioonimaaga või mitte, on nüüdisaegse Euroopa ühiskondade üha mitmekultuurilise olemusega seotud probleemide lahendamisel vähe abi.” Arutluse lõpus esitab autor küsimuse:

10 teesi Hendrik noorsootööst ja est õppimisest.

Kuidas saaksime edasi anda vajadust rakendada hariduse ja koolituse kaudu sellist lähenemisviisi pluralismile ja õiglusele, et noored inimesed õpiksid lahendama (väärtuste) konflikte viisil, mida iseloomustab tõrjumise, diskrimineerimise ja muude vägivallavormide asemel kriitiline mõtlemine?

Otten selgitab, et rakendatud väärtuste pluralism hõlmab arvukaid võimalikke konflikte ja selleks on vaja saavutada kompromisse, mis on tihti ebarahuldavad – ka üksikisiku jaoks. Selleks, et leppida selliste ebarahuldavate tulemustega, on vaja vaimset paindlikkust ja võimet siseneda kultuuridevahelisse diskursusesse.³ Teatavatel tingimustel võib Euroopa noorsootöö aidata kaasa selle diskursiivse mõtlemise võime jaoks vajalike pädevuste omandamisele ja luua tegutsemisele suunatud teadlikkust inimõigustest. Käesolevate teeside eesmärk on pakkuda mõningaid ettepanekuid selle kohta, kuidas seda saavutada (Otten, 2009).

2. tees. Kultuuridevaheline õpe peab käsitlema Euroopa igapäevast sotsiaalset ja poliitilist tegelikkust!

Objektiivselt vaadates ei ole eri kultuuride liikmete arvukad kontaktivõimalused, mis hiljutist Euroopa ajalugu ilmestanud

on, teineteisemõistmist märkimisväärselt edendanud või eri rahvaste vahel sotsiaalset ja isiklikku suhtlemist suurendanud. Samal ajal on selgeks saanud, et inimestele avaldab multikultuurilise tegelikkuse üha mõjukam kohalolu survet ning et nad ei tõlgenda ega klassifitseeri seda tegelikkust adekvaatselt. See avaldus juba algses teesis ja kui me seda tõena võtame, peame hariduse ja koolituse puudujääkide lahendamiseks rakendama sihipärasemat lähenemisviisi.

"Haridus peab pakkuma ettevalmistust ühiskonda integreerumiseks, samas aga ka kaitset selle vastu, juhul kui inimesi püütakse sundida kriitilise mõtlemisvõime omandamise asemel järgima stereotüüpilist mõtlemis- ja käitumismalli." 4

Terviktekstist leiame eelnevale täpsema selgituse ja üleskutse, et kultuuridevaheline õpe peaks toimuma igapäevaelus ja kultuuridevahelises hariduses tuleks otsida ja kasutada igapäevaelu olukordi. (Otten 2009).

3. tees. Mobiilsus on käitumise muutumisel rohkem abiks siis, kui seame erinevuste tajumise igapäevases elukeskkonnas pidevalt kahtluse alla ja seda ümber tõlgendame!

Algses teesis vaadeldi seda, kuidas võiks suurem mobiilsus (põhimõtteliselt välismaal reisimine) kaasa aidata hoiakute ja käitumise muutumisele teiste kultuuride ja sündmuste suhtes. Autor toob olulisena välja, et juba esimese Euroopa Noored programmi eesmärkides eeldati, et eduka mobiilsuskogemuse jaoks peab arendama ja soodustama vaimset mobiilsust ning et mobiilsuse käigus toimuvast suhtlemisest maksimaalse kasu saamiseks tuleb õppida midagi nii enda kui ka teiste kohta. Need olid esimesed sammud kultuuridevahelise õppe põhimõtte teadvus- tamisel mobiilsusprogrammis.

Tänapäeval valitseb tugev üksmeel selle suhtes, et ainuüksi teise kultuuriga kokku- puutumine ei tähenda automaatselt erinevuste mõistmist ega hoiu ära etnotsentrilisust. Samuti ei ajenda reisimine iseenesest muutust. Kui see oleks nii, elaksime palju paremas maailmas, pidades silmas tänapäevast massiturismi /.../ Vastupidi, need võivad negatiivseid eelarvamusi tugevdada, kuna ainukesed võrdluspunktid, mis turistid külastatavate maade tõlgendamiseks kasutada saavad, on need, mis toovad välja erinevuse kodukeskkonnaga. Seepärast on uusi ja korduvaid õppeprotsesse – põhimõtteliselt ka kultuuridevahelisi – vaja kogu elu jooksul. Ja siit tulenebki 2. teesis kirjeldatud vajadus kultuuridevahelise õppe süvendamise järele igapäevaelus. Olles selles vallas edusamme teinud, saame füüsilise mobiilsuse – reisimise – potentsiaali kahtlemata tõhusamal viisil ära kasutada, tõdeb Otten. (Otten, 2009)

4. tees. Euroopa noorsootöö on noortevahetustest palju kaugemale arenenud ning seega on selle edendajatel vaja uusi ja teistsuguseid pädevusi!

Neljas tees algab tagasivaatega ja analüüsiga rahvusvahelise noorsootöö arengutele ja programmile Euroopa Noored. Sealt jätkab autor muutustega Euroopa noorsootöös. "Viimase 20 aasta kõige olulisem muutus on see, et nüüd omistatakse mitteformaalsele ja informaalsele haridusele suuremat väärtust ning tunnustust. Mõlemad on ajendanud Euroopas (eriti ELis) tehtava noorsootöö käsitlemist ka poliitilisel tasandil. Sellele on kaasa aidanud valge raamatu⁵ koostamise protsess. Sama mõjukas on olnud Euroopa Nõukogu töö mitteformaalse hariduse tunnustamisel ja valideerimisel ning Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjoni partnerlus noorte valdkonnas. Selle tulemusel on meil mitteformaalse hariduse jaoks olemas ühised väärtustele suunatud ja konsensusel põhinevad eesmärgid.⁶ Kokkuvõtte sellistest Euroopa noortepoliitika hiljutistest suundumustest näitab, et Euroopa noorsootööl oodatakse palju enam kui selektiivset haridust ja isoleeritud noortepoliitika meetmeid," kirjeldab Otten.

Euroopa noorsootöö peab olema tõhus, edendama võrdseid võimalusi, soodustama kultuuridevahelist dialoogi, võimaldama isiklikku arengut ja sotsiaalset integratsiooni, ajendama ja toetama kodanikuaktiivsust ning suurendama tööalast konkurentsivõimet. Lühidalt on Euroopa noorsootöö mitteformaalse hariduse vorm, mis peaks pakkuma sellega seotud inimestele üldtunnustatavaid ja eluks/karjääriks asjakohaseid kvalifikatsioonid.

Küsimustega, mida Hendrik Otten noorsootöö suunas esitab, saate tutvuda terviktekstis.

5. tees: kultuuridevaheline õpe peaks looma kohustuse mitte aksepteerida inimõiguste rikkumisi!

Viienda teesi alguses toob autor välja tsitaadi teeside originaalversioonist, mille lühikokkuvõte on järgmine: "Eelarvamustest vabanemine on rahvusvahelise noorsootöö kontekstis üks olulisemaid samme. Näiteks kiirustavad paljud inimesed seetõttu kinnitama, et neil ei ole eelarvamusi. Kui avastame, et teistel inimestel on eelarvamusi, heidame seda neile meeleldi ette. Rahvusvaheline noorsootöö peab seoses eelarvamuste probleemiga leidma uued rõhuasetused. Eelkõige peab see aitama eemaldada moraallugemisest: <Eelarvamusteta inimesi pole olemas ja kui keegi väidab, et tal ei ole eelarvamusi, on see kahtlemata tunnustus kõige suuremast eelarvamusest.>⁷ Peame õppima leppima sellega, et me ei tea mitte kunagi kõike ning et meil on seega esialgsete otsustuste mõttes alati eelarvamusi; mingil määral on meil neid isegi vaja, et saavutada stabiilset keskkonda ja käituda enesekindlalt /.../ Kultuuridevahelise hariduse puhul seisneb probleem asjaolus, et sellistest eelarvamustest on ainult ratsionaalsete põhjendustega peaaegu võimatu lahti saada. Selle asemel peab need eelarvamused konkreetsetes uutes olukordades ümber hindama, st muutma negatiivseid eelarvamusi erinevas kultuuri kontekstis saadavate uute kogemuste kaudu. Kuigi rahvusvaheliste noortekohtumiste puhul võib kultuuridevaheline õpe toimuda ka ilma selle jaoks ettenähtud ja kavandatud kogemusega, on see oma olemuselt tavaliselt juhuslik, poolik ja sellest ei piisa sätestatud üldeesmärkide saavutamiseks sugugi." (Otten 2009)

Lisaks kirjutab Otten: "Usun, et kultuuridevahelise pädevuse arendamine isiklike ja sotsiaalsete pädevuste kõrval – mis täiendab kõige olulisemaid pädevusi elukestva õppe kontekstis – on ainus viis astuda vastu ambivalentsusest tulenevale ebakindlusele ja hirmule ning vältida seega diskrimineerimist, rassismi või muud tõrjumise vormi" (Otten, 2009)

Autor rõhutab, et tuleb kokku leppida tolerantsuse uue mõiste suhtes ühiskonnas. Teisisõnu tuleks sõnastada n-õ mittetolerantsuse kohustus, mis tähendab aktiivset sekkumist juhtudel, kui rikutakse inimõigusi, mis moodustavad Euroopa eetilise-poliitilise aluse" (Otten, 2009).

6. teesis laiendame kultuuridevahelise õppe põhimõtet ja selle arendamise vajalikkust.

6. tees. Kultuuridevaheline õpe on alati poliitiline!

Kuues tees laiendab kultuuridevahelise õppe põhimõtete ja selle arendamise vajalikkust. Teesi lõpus toob Otten välja kultuuridevahelise õpet iseloomustavad tunnused:

- kultuuridevaheline õpe on omane õppivale mitmekultuurilisele ühiskonnale, kuna asjaomaste protsesside eesmärk on ka demokraatlik kodanikuaktiivsus;
- kultuuridevaheline õpe loob tingimused, et inimesed saaksid 5. teesis sätestatud piirides suhtuda põhimõtteliselt tolerantselt kõigi kultuuride eluviiside puutumatusesse ja selliseid eluviise vaidlustada või oma mittenoustumist väljendada demokraatlikult õigusparasel ja poliitiliselt õiglasel viisil;
- kultuuridevaheline õpe on elukestva õppe protsess, mille eesmärk on arendada ja stabiliseerida kõigi inimeste tahet ja võimet kultuuriliselt assimileeruda;
- kultuuridevaheline õpe on Euroopa kodanikuühiskonna poliitilise sotsialiseerumise osa.⁸

7. tees. Rollikaugus, empaatia ja mitmemõttelisuse sallimine – sama vajalikud kui varem, kui mitte isegi rohkem!

Seitsmes tees analüüsib rollisuhteid, rolli omandamist ja nende seost kultuuridevahelise õppega. Otten selgitab, et kultuuridevahelise diskursuse eesmärk on luua ulatusliku kooskõla kommunikatsiooni sisu ja suhte aspekti vahel ning suhtlevate partnerite vahel suhte tasandil. Ilma empaatiata, ilma ennast teise inimese kingadesse ja olukorda seadmata, ei saa see õnnestuda. Olukorras, mis on kõigile osalistele uus, tuleb tajutava olukorra reaalsust ühtmoodi tõlgendada, et arendada uut tegutsemispädevust. Vaadeldes kultuuride kokkupuutepunktides esinevate igapäevaolukordade keerulisust, hõlmab empaatia ka tulevikku suunatud kaalumist seoses sellega, mida oleks teistele võimalik tegevuse kaudu kogemusena edasi anda.

Teesi lõpus toob autor välja mõistena mitmemõttelise sallivuse ja selgitab selle rolli Euroopa kodanikuühiskonnas.

8. tees. Euroopa noorsootöö tuleb professionaalseks muuta laiema Euroopa noortepoliitika arengu strateegia raames!

Kaheksandas teesis esitab Otten mõne märkuse Euroopa noorsootöö ja noortepoliitika konteksti kohta. Täna on noorsootöö Euroopa mitteformaalse hariduse kõige olulisem valdkond nii kvalitatiivses kui ka kvantitatiivses mõttes, ütleb autor algatuseks ja lõpetab tõdemusega, et Euroopa noorsootööle peaks kujundama uue kuvandi, mis põhineks põhjalikul analüüsil. Esiteks peaks analüüsima sotsiaalprobleeme, millega noorsootöö seoses Euroopa kodanikuühiskonna tekkimisega kokku puutub (teisisõnu muutunud arusaam kultuuridevahelisest õppest kui sotsiaalpoliitilise visiooniga poliitilise õppe protsessist ja kõigist pedagoogilistest meetodilistest mõjudest kodanikuühiskonna korraldusele). Teiseks tuleks analüüsida standardeid, mille esitavad Euroopa noorsootööle Euroopa tasandi tänapäevase noorte-, haridus- ja tööturupoliitika trendid, millest mõnda mainisin juba sissejuhatavatel märkustes. Euroopa noorsootöös ilmneb selles valdkonnas ikka veel teatavaid puudujääke ja seega on vajadus arutelu ja tegutsemise järele. Mitteformaalse hariduse professionaalsus ja pädevus, kvaliteet, valideerimine ja tunnustamine on selles arutelus kõik väga olulised aspektid. (Otten 2009)

9. tees. Euroopa noorsootöö peab professionaalseks muutuma ega tohiks seda karta!

10. tees. Euroopa noorsootöö on vaja kutsekirjeldust ja eraldi erialakoolitust, nagu kõigil teistel haridusvaldkonna elukutsetel!

Viimased teesid võtavad teema kokku, käsitledes mitteformaalse kultuuridevahelise õppe ja koolituse professionaalsust, kvaliteeti ja pädevusi, aga ka valideerimist ja tunnustamist. Otten kiidab, et vähemalt tunnustavad Euroopa programmid seda, kui oluline on mitteformaalne ja informaalne haridus arenevatele noortele. Saadud ja omandatud kogemusi, arusaamu, teadmisi, võimeid ja oskusi peetakse lisaväärtuseks formaalse hariduse käigus omandatava kõrval. Euroopa noorsootöö peab endast looma selge professionaalse pildi, et näidata tegelikkust arvestaval viisil mitteformaalse hariduse konkreetset potentsiaali, selle tõendatavaid tulemusi ja tõhusust formaalse haridusega võrreldes.

Peale pikemat arutelu noorsootöö ja mitteformaalse hariduse tunnustamise ning professionaliseerumise teemal esitab autor küsimused: kuidas saaks mitteformaalse ja informaalne õppe eriomast iseloomu säilitada, vastates samal ajal ootusele, et õppetulemused ka väliselt kehtivaks hinnataks, nii et osalejad saaksid omandada teatava kvalifikatsiooni, mis on samal tasemel formaalse haridus- ja koolitussüsteemi väljastatavate tunnistuste ja kinnitustega? Kas sellise tasakaalu leidmine on võimalik?

Kui mitteformaalse hariduse didaktilisi põhimõtteid ja meetodeid ei muudeta, mida Otten selgesõnaliselt toetab, saab selle probleemi lahendada ainult professionaliseerumise protsessiga, millele autor ka eelnevalt üles kutsus. Euroopa noorsootöö on töö ja nii nagu iga teise elukutse puhul, on ka siin vaja konkreetset ametikirjeldust. Pedagoogiline töö noortega on eriti tundlik valdkond, mis nende sotsialiseerumist kaugeleulatuvalt mõjutab. Töötajate ametialane koolitus on töölevõtmise põhitingimus. See kehtib juba nii lasteaedades, koolides, ülikoolides kui ka kutseharidusasutustes. Miks ei ole see nii Euroopa noorsootöö puhul?

Otten soovib: "Esiteks võiksime leida mingisuguse ühise mõistmise teatavate pädevuste suhtes, mille saavutamiseks iseloomustada tegevuse kvaliteeti (ja nende kvaliteeti, kes seda korraldavad ja selle läbi teevad). Mõelgem samal ajal seoses nende pädevustega ka kujuneva Euroopa kodanikuühiskonna kultuuridevahelisele ja poliitilisele kontekstile. Ja olgu meil julgust lisada pädevuse kirjeldusse ka teatavad isikuomadused, sest Euroopa noorsootöö on samuti töö väärtustega, normatiivsete põhimõtetega; see tähendab eelduste ja hoiakutega töötamist ja selleks on vaja arenenud moraalsete otsustuste tegemise võimet. Koos teiste pädevuse

kirjeldusega seoses mainitud elementidega on võimalik välja töötada kutsestandardid."

Seejärel võib kvaliteeti nõuda ja seda tõendada. Siis on mitteformaalse hariduse valideerimisel ja tunnustamisel oma väärtus, mis on samal tasemel formaalse hariduse omaga. Selleks peame aga ikka ja jälle otsima vastuseid teatavatele olulistele ja kesksetele küsimustele:

"Milliste kardinaalsete muutustega me täna silmitsi seisame? Kas meile ikka meeldib meie elu? Kas oleme võimelised saama toimuvast hästi aru? Mille kallal peaksime töötama? Mis on olulised küsimused? Milliseid hoiakuid, eetikapõhimõtteid ja teadmisi on meil vaja?"⁹ (Otten, 2009)

Originaaltekst © Hendrik Otten, veebruar 2009

Kokkuvõtte autor Marit Kannelmäe-Geerts

¹ 1997. aasta versioon on PDF-formaadis inglise, prantsuse ja saksa keeles allalaadimiseks saadaval aadressil: www.ikab.de

² Euroopat mõistetakse siin geopoliitilisel tasandil ELi ja Euroopa Nõukogu kontekstis.

³ Vt pikemat selgitust 6. teesist.

Alexander Mitscherlich. *Die dialektische Funktion, die Erziehung erfüllen sollte.* – H. Hase, (toim), Alexander Mitscherlich. *Gesammelte Schriften. Volume III. Sozialpsychologie I.* S.33. Frankfurt:1983

⁴ Euroopa Komisjoni 2001. aasta valge raamat: "Uus hoog Euroopa noortele".

⁵ Selle märksõnad on näiteks: demokraatlik kodanikuaktiivsus / osalus, rassismivastane mõtlemisviis ja tegutsemine ning inimõiguste suunatus igapäevaelus.

⁶ John Dewey, tsitaat: R. Bergler, *Vorurteile und Stereotypen.* – A. Heigel-Evers, Hrsg., *Sozialpsychologie. Volume I: Die Erforschung der zwischenmenschlichen Beziehungen.* S. 238. Weinheim/Basel: 1984.

⁷ Vt allmärkustes olevaid täpsemaid selgitusi teaviktekstis.

⁸ Selles kontekstis tasub lugeda järgmist väljaannet: *Lettre international, nr 81: So leben wir jetzt.* Künstler,

⁹ Dichter, *Denker zur Lage der Welt.* Berlin: 2008.

¹⁰ Hendrik Otten. *Kümme teesi Euroopa noorsootöö, kultuuridevahelise õppe ning selles keskkonnas täis- ja osalise tööajaga töötavate inimeste kvalifikatsiooni ja professionaalsuse nõuete vahelistest seostest.* Bonn, veebruar 2009

Jaana Ojakäär

Rahvusvaheline õpikogemus – Tool Fair

Naeratavad särasilmsed entusiastlikud noortevaldkonna koolitajad ja noorsootöötajad on tulnud kokku, et jagada oma põnevaid näiteid ja kogemusi, oma parimaid meetodeid töös noortega. Kümned töötoad auditooriumites ja õues muruplatsil: mängud, võistlused, grupitööd, õpivideod, rollimängud, infoseminarid, noorteorganisatsioonide mess – eri vormides tutvustused, et tuua oma kolleegini see miski, mis võimaldab töös noortega ja noortevaldkonna arengus laiemalt lisaväärtust luua.

See ongi Tool Fair ehk rahvusvaheline õpimeetodite ja parimate praktikate laat. Euroopa Komisjoni SALTO ressursikeskuse käivitatud rahvusvaheline sündmus, mille eesmärgiks on võimaldada noortevaldkonnas tegutsevatel inimestel jagada, testida, parendada oma meetodeid töös noortega. Selline ürituse formaat võimaldab osalejatel õppida oma kolleegilt, koguda värskeid ideid ja panna end proovile rahvusvahelise esitluse läbiviimisel.

Tool Fair toob iga aasta kokku üle 100 osaleja, rohkem kui 30st erinevast riigist. Sel aastal toimus Tool Fair juba neljandat korda ja sooja vastuvõtuga tervitas osalejaid seekord Portugali linn Évora.

“Tool Fairil oli minu jaoks värskendavaks kogemuseks kohtumine erinevate inimeste ja vaatenurkadega ning uuendada seeläbi oma isiklikku lähenemist koolitamisele ja noorsootööle.” (Nuno, Portugalist).

Sedavõrd suure rahvusvahelise õpikogemuse väärtus seisneb kahtlemata inimestes, kes on kohale tulnud. Osalejad ise loovad oma avatuse, pühendumise ja unikaalsusega Tool Fairi ja just seetõttu ongi tegu niivõrd väärtusliku õpiressursiga. See on suurepärase võimalus erinevate kultuuride kohtu-

miseks, üksteise kogemustest õppimiseks ja silmaringi arendamiseks. Tool Fairil toimuvad lisaks töötubadele ka kohalikku kultuuri tutvustavad ettevõtmised (sh ekskursioonid, kontserdid) ning kultuurideõhtu, kus sel korral oli igast riigist pärit osalejal võimalus tutvustada oma riigi traditsioonilisi toite.

“Minu jaoks olid peamisteks väärtusteks Tool Fairil imeline inimeste kohtumine, intensiivne teadmiste ja kogemuste jagamine erineva taustaga noorsootöötajate - noorteujuhtide vahel. Teiseks väärtuseks oli võimalus esitleda ja testida enda loodud meetodit, et seda parendada ja rikastada ning lasta kolleegidel seda “maitsta.” (Saad, Alžeerias).

Tool Fair on kindlasti heaks võimaluseks oma erialase kompetentsuse arendamisel ja igapäevase tööriistakasti täiendamisel ning enda kui koolitaja või grupijuhi rolli reflekteerimisel.

“Tool Fair oli minu jaoks oluline, sest nägin palju tegevusi, mida saan koheselt koolitustes kasutada, palju väärtuslikke ideid ja arvamusi kerkis esile diskussioonide käigus. Minu meelet vajab iga koolitaja sellist kohtumist, et näha, kus ta ise hetkel on.” (Anna, Bulgaariast).

“Tool Fair oli suurepärase võimalus saada uusi ideid oma igapäevaselt tehtava noorsootöö kavandamiseks. Huvitavate inimestega

ja nende fantastiliste mõtetega veedetud aeg tuletas mulle meelde, et palju innovaatilisem ja püsivam on ehitada midagi olulist inimestega, kes Sulle meeldivad. Mõistsin ka, kui oluline on avada oma meel uudsele lähenemisele noorsootöös.” (Martin, Saksamaalt).

Kahtlemata on Tool Fair ka ideaalseks võimaluseks rahvusvahelise koostöövõrgustiku arendamisel. Osalejate vahelistest diskussioonidest sündis sel nädalal mitmeid põnevaid ühisprojektide ideid, mida peale üritust koos ellu viia.

Seega võib öelda, et Tool Fair on ideaalne koht oma inspiratsioonipatareide laadimiseks: uued värsked ideed, laienuvad koostöövõrgustik, põnevad ühised projektid ja kasvanud eneseteadlikkus endast kui koolitajast või noorsootöötajast on enda avatuse korral kindlasti garanteeritud.

Põnevaid meetodeid tööks noortega leiad www.mitteformaalne.ee õpimeetodite kogust ja SALTO veebilehelt (www.salto-youth.net/toolbox/).

Mitteformaalse õppimise veebilehelt leiad ka kuulutuse 2010. aasta Itaalias toimuva Tool Fairi kohta.

Jaana Ojakäär

ESF programmi “Noorsootöö kvaliteedi arendamine” koolituste kättesaadavuse koordinaator

Noorsootöö rahvusvahelises toob maailma lähemale ja avardab seda

2007. aasta oli minu jaoks eriline – lõpetasin siis oma pooleaastase praktika NATO peakorteris Brüsselis, lõpule jõudsid minu ülikooliõpingud Tartu Ülikooli riigiteaduste erialal, käisin Moldovas kohalikke valimisi vaatlemas ja sain otse koolipingist oma esimesele töökohale.

Eriti eriliseks tegi tolle aasta minu jaoks mu elu esimese noorteprojekti juhtimine ja läbiviimine. 15.-17. novembril 2007. aastal toimus Tallinnas Euroopa Hotellis ja Tallinna Ülikoolis esimene Eesti Mudel NATO simulatsioon.

Rahvusvaheliste suhete simulatsioonimäng

Tegemist on keskkooli õpilastele ja ülikooli tudengitele mõeldud simulatsioonimänguga, mille käigus mängitakse läbi NATO otsuste tegemise protsesse. Selleks luuakse kriisitsenaarium, mida osalejad peavad riikide delegatsioonidena läbi erinevate komiteede lahendama hakkama.

Mängus osalevad noored panevad proovile oma analüüsioskuse, kõneosavuse, teadmised rahvusvahelistest suhetest ja NATO-st, meeskonnatöö ja diplomaatiliste läbirääkimiste oskuse. Kogu tegevus toimub inglise keeles ning nende aluseks on väga kindlad reeglid.

Üks olulisemaid aspekte Eesti Mudel NATO simulatsiooni juures ongi selle rahvusvaheline mõõde. Plaanisime 2007. aastal suurema osa simulatsioonist eesti keeles korraldada, kuid saime peagi osalejate registreerimisel üllatuse osaliseks, mis sundis meid töökeelt vahetama.

Õppimine rahvusvahelises kontekstis

Umbkaudu 1/5 simulatsioonil osalejatest olid Eestis õppivad välisstudendid. Nende seas oli sakslasi, hollandlasi, venelasi, türklast – kokku 10 erineva riigi esindajaid. Ettevalmistuste käigus ja simulatsiooni ajal saime suhelda väga palju inglise keeles ning muuhulgas õppida tundma üksteise kultuurilisi erinevusi.

Täpselt sama asi oli ka osalejatega – simulatsioonimängu segameeskonnad said külastada üheskoos Eestis resideerivate NATO liikmesriikide saatkondi, kuulata oluliste välispoliitika ekspertide loenguid ja unustada end NATO teemade üle väitlema hilisöödeni.

Mudel NATO 2007 avardas maailma ja tõi selle lähemale

Selle ürituse esmakordne korraldamine andis nii osalejatele kui tervele meie meeskonnale väga väärtusliku kogemuse. Kogu simulatsiooni ettevalmistamise ja läbiviimise protsessis oli väga palju üllatavat, ootamatut ning spontaanset learning-by-doing õppimist.

Ja nagu simulatsiooni kajastanud TV3 uudisloigus öeldi – simulatsiooni mäng avardas osalejate sõnul oluliselt nende teadmisi NATO struktuuri reaalsest toimimisest. Olukord, kus nad pidid esindama ühe välisriigi diplomaate ja kaitsma oma seisukohti inglise keeles, avardas nende silmaringi tuues maailma neile lähemale.

Võimalus jagada õpitut ja loodut maailmale

2 aastat hiljem, 10.-15. novembril 2009. aastal leidis Evora's, Portugalis aset järjekordne Euroopa noortevaldkonna koolitajate kogemuste vahetamisele keskenduv koolitus "Tool Fair". Mind valiti sellele koolitusele tutvustama sedasama Eesti Mudel NATO simulatsiooni, mille algatamisse ma olin 2007. aastal panustanud.

Tool Fair'i eesmärgiks on jagada uusi meetodeid mitte-formaalse õppimise valdkonnas. Kohtumine toimus 4. korda ja andis hämmastava ülevaate väga erineva sisu, pikkuse ja eesmärgiga meetoditest, mida erinevates kontekstides kasutada. Koolitusel oli üle 120 osaleja ning sellel tutvustati üle 50 erineva meetodi. Esindatud olid Euroopa Liidu liikmesriikide ja naabruspiirkonna riikide noortevaldkonna koolitajad.

Koolitus oli väga intensiivne – iga päev saime osaleda 3-4 töötoas ja läbi mängida ühte meetodit. Samaaegselt tutvustati umbes 5-7 erinevat meetodit, mis varieerusid lihtsatest jäämurdjatest ja energiaharjutustest paaritunniste EVS-teemaliste lauamängude, noorte osaluse alaste simulatsioonide ja kogukonnaprojektide ülesehitamiseni.

Miks rahvusvaheline noorsootöö on oluline?

Kõige olulisema mõtte mitteformaalse õppe ja rahvusvahelise noorsootöö omavahelistest seostest ning tähtsusest tõi minu jaoks välja Tool Fair'i teist päeva alustanud maltalanna Miriam Teuma mõtisklus. Ta esitas esmalt

retoorilisena näivad küsimused – mis on haridus ja mis on õppimine? Kas neil on vahe ja mis see on?

Mõtisklust jätkates tõi ta välja, et haridus iseloomustab laiemat teadmiste omandamise süsteemi, mis on õppija tahtest sõltumatu – ta võib selle käigus õppida, kuid ka mitte. Õppimine sõltub aga 100% õppijast endast, ennekõike sellest, kas õppijal on motivatsiooni ja huvi midagi uut omandada.

Õppimise puhul (iseäranis just rahvusvahelises kontekstis, kus meile tuttavad märgi- ja sümbolisüsteemid ei pruugi toimida) mängib olulist rolli ka viis, kuidas asju edasi antakse. On võimalik anda huvitavaid asju edasi väga igaval moel ning teha väga igavaid ja raskeid asju huvitavaks.

Noorsootöö (just ennekõike rahvusvahelises kontekstis selle eripäradest tulenevalt) kasutabki selliseid meetodeid, mis toetaksid hariduse andmist viisil, millest õppijad reaalselt õpiksid. Sellise meetodi eelduseks on, et see oleks lõbus (simulatsiooni- ja rollimängud jne.), teisalt annaks väga atraktiivsel viisil ja õppijad innustades edasi teadmisi konkreetsete teemade kohta ning kolmandaks kõige olulisem – loob võimaluse kultuuridevaheliseks õppimiseks, millega noor üldiselt igapäevaelus kokku ei puutu.

Noorsootöö rahvusvahelises toob maailma lähemale nii noorele kui noorsootöötajale ja väga olulisel määral muudab meie arusaama ümbritsevast märksa avaramaks.

Siiri Liiva

noortevaldkonna arendaja ja Eesti Mudel NATO simulatsiooni algataja

Rahvusvaheline noore silmade

Anete lugu

Esimene kokkupuude rahvusvaheliste projektidega on alati midagi uut ja veidi segadust tekitavat. Seos projektiga tekib kas mõne organisatsiooni või juhuslikult kirjakaasti saabunud üleskutse kaudu osaleda noortevahetusel või muul rahvusvahelisel üritusel. Alles pärast mõnes projektis osalemist tekib soov ka ise midagi sellist korraldada või sellesse lihtsalt panustada.

Mina sattusin rahvusvahelistesse projektidesse esmalt organisatsioonide kaudu, kus olin vabatahtlik: Lastekaitse Liit (LKL) ja Eesti Õpilasesinduste Liit (EÕEL).

LKLi Noortekoguga korraldasime noortevahetuse Eestis, kus osalesid läti ja leedu kooliõpilased. Projektiga püüdsime välja selgitada, kuidas saavad noored olla aktiivselt kaasatud neid puudutavates otsustes, mida võtavad vastu võimukandjad erinevatel tasanditel. Projekt motiveeris kõiki osalejaid tegutsema edaspidi ja püüdlema ühiste eesmärkide nimel. Siiski niisuguse noortevahetuse puhul on ohukohaks see, et üritus ongi ühekordne ja ka selle sisu jääb vaid ühe kohtumise piiridesse ning ideed jäävadki vaid paberile. Selleks, et nii ei juhtuks, aitavad alati realistlikud ja lihtsad eesmärgid, mida tahetakse saavutada.

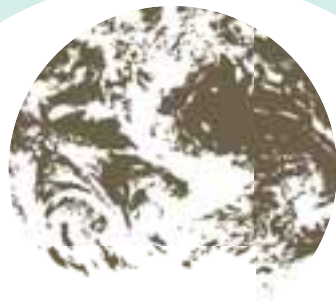
Kergemini paistab noorteprojekti tulemus silma kui osa ürituse eesmärkidest on lühiajalisemad ja konkreetsemad. Kindlasti on iga projekti eesmärk muuta maailma ja inimesi paremaks ning panustada kõiksugu valdkondade arengusse. Samas on niisugused muutused väga pikaajalised ning motivatsiooni säilitamiseks oleks vaja seada ka lihtsamalt saavutatavaid sihte. Vabalt võib olla üks eesmärk niisugune, milles erinevast rahvusest noored õpetavad üksteisele projekti käigus oma keelt, tutvustavad kultuuri, rituaale. Niisugune väike edusamm motiveerib, kuid teenib väga hästi ka suuremat ja laiemat eesmärki. Nii kunsti- ja teatriprojektide kui ka lihtsalt loomingulisi meetodeid kasutavate ettevõtmete puhul on juba suureks saavutuseks teose, etenduse, loo valmimine. See innustab osalejaid nüüd ja kohe. Noored näevad nii, et suur üritus on tulemuslik. Nõnda sünnivad uued ideed ja järjepidevad rahvusvahelised projektid.

LKLis ja EÕELis tegin kaasa mõne rahvusvahelise noortevahetuse. Peamisteks teemadeks olid noorte ja õpilaste õigused, võimalused. Hiljem kui olin EÕELi rahvusvaheliste suhete juht, ei osalenud ma enam ise konkreetsetes projektides, kuigi noori otsiti, vaid aitasin leida Eestist motiveeritud inimesi, kes omandasid kogemusi mitmetes noortevahetustes üle Euroopa.

Minu enda tee rahvusvahelistes noorteprojektides jätkus aga teistmoodi. Osalesin teatri- ja ajalooteemalises noortevahetuses, kuhu sattusin tänu näiteringile. Projektis osalesid lisaks eesti noortele ka sakslased ja poolakad. Noortevahetus uuris ajalugu ja inimeste olukordi osalejate vanaisade lugude ja teatri kaudu. Igaüks uuris oma vanaisa elu ja tegemisi, millest jutustasime juba enne projekti blogides. Noortevahetuse lõpuks vormisime lugudest etenduse. See projekt on kindlasti erinev suuremast hulgast programmist ja rahastajadki olid tavapärasest erinevad, näiteks Europeans for Peace. On olemas mitmekülgne valik programme, mille raames projekti korraldada ning toetust küsida.

Loomingulisi meetodeid kasutavate noortevahetuste nõrgaks küljeks võib jääda aga see, et eesmärkides on kirja pandud kõrged sihid midagi muuta, kuid projektis keskendutaksegi vaid meetodile, millega peaks selle sihini jõudma. Kuigi selles ei ole midagi halba, et kunstiprojekt tehaksegi vaid sellepärast, et noored saaks enda huvialaga tegelda. Samas kui on seatud sisulised eesmärgid, siis loomingulised tegevused võiksid neid toetada.

E NOORSOOTÖÖ läbi

Pärast “vanaisade lugusid” ja teatriprojekti motiveeris mind mu huvi Hiina vastu kandideerima Eesti-Hiina noortevahetuse, kuhu mul õnnestus ka valituks saada. Hetkel on see projekt poole peal. Esimene osa toimus 2009. aasta oktoobris Eestis, kui 5 hiina noort käisid Eestis. Teine pool viiakse ellu 2010. aasta suvel, kui projektis osalevad eesti noored lähevad Hiinasse. Noortevahetusprojekt toimub Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Hiina RV haridusministeeriumi vahelise koostööprogrammi osana. Programmi viis ellu Eesti Noorsootöö Keskus. Konkreetse noortevahetuse eesmärgiks on toetada kultuuridevahelist õppimist ning innustada koostöö- ja sõprusühenduste loomist. Projekti esimene osa motiveeris ja õpetas palju. Varasemalt olen kokku puutunud niisugustes projektides vaid Euroopa riikidest noortega. Seekordne kultuurivahetus on väga erinev ja põnevam. Eesti noorsootöötajatel tasuks kindlasti proovida ka koostööd kaugemate maadega, sest neilt on õppida väga palju uut, mis võibolla Euroopas levinud pole.

Ka niisugusel võrdlemisi eksootilisel projektil on oma ohud. Kui on võimalus osaleda, korraldada niisugust üritust, tuleks sellest võtta maksimum, et sellest ei saaks lihtsalt hea reisimisvõimalus. Mina ise tun-

nen, et juba praegu olen ma konkreetsest projektist õppinud väga palju, arvestades mu huvi hiina kultuuri vastu. Seega tuleks alati osalejate tähelepanu pöörata ka niisugusele vaatenurgale, et lisaks fantastilisele reisile on neil võimalus saada olulisi teadmisi, luua uusi kontakte. Nõnda on lihtne teostada tekkinud ideid, püüdes ühest projektist maksimumi.

Mina ootan põnevusega, millal tekib võimalus jälle kuskil osaleda, panustada mõnda noortevahetusse. Kindlasti tuleb varsti ka sobiv aeg oma suuremate ideede elluviimiseks ning minu eelnev kogemustepagas mitmetest projektidest annab mulle julgust ja kindlustunnet proovida ise üht noorteprojekti juhtida. Ja varasemad teadmised vähendavad hirmu ka ebaõnnestumise ees. Vigade tegemine on iga ettevõtmise loomulik osa ja eksimused on suurepäraseks eelduseks õppimisele.

Mis mulle rahvusvahelistes noorteprojektides kõige enam meeldib? Ma naudin seda tunnet ja teadmist, et ühel ja samal ajal õpin ma ise nii palju ja samas suudan midagi korda saata, kuidagi silma paista, midagi muuta – kasvõi natukene.

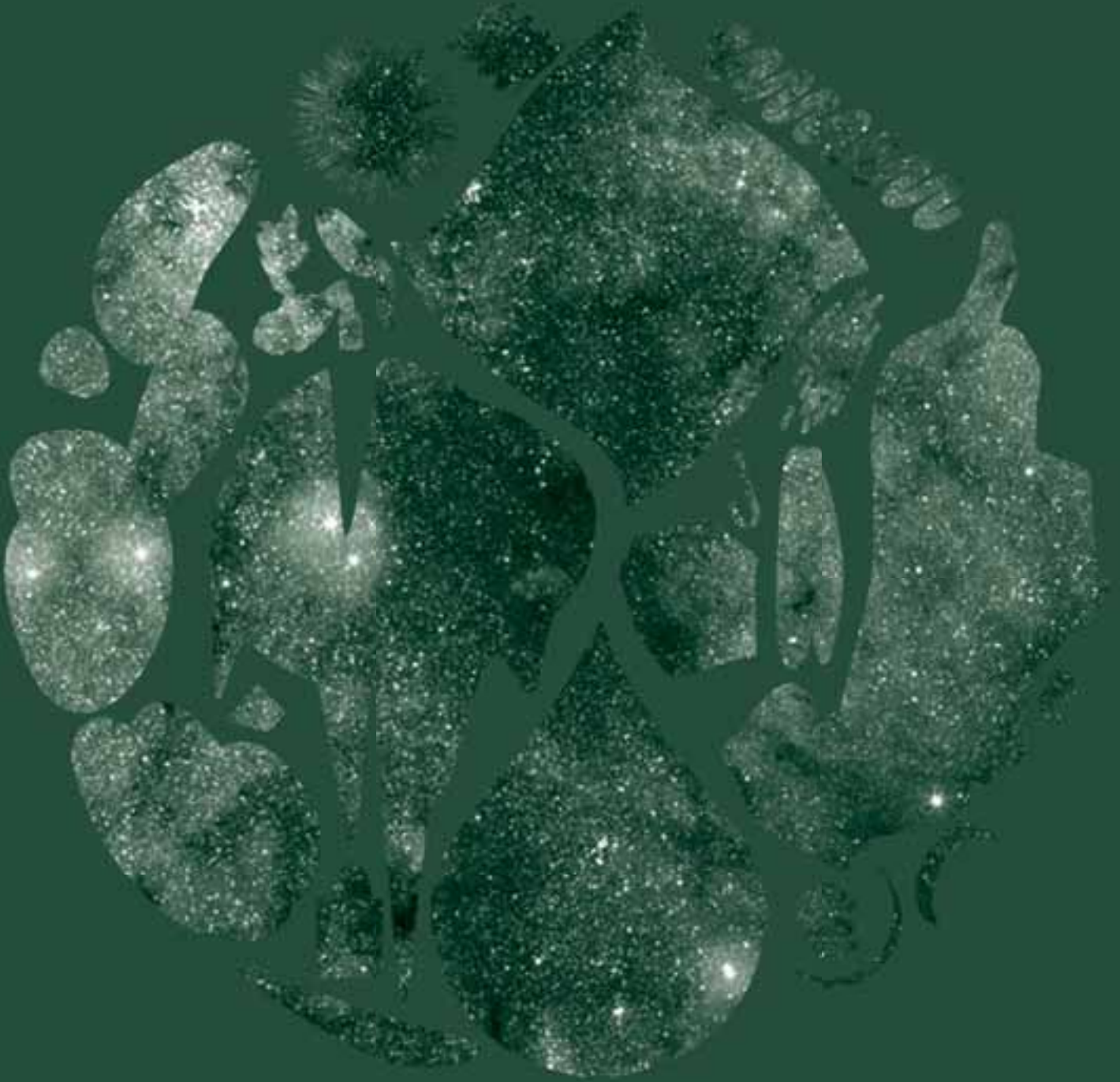
Arvan, et igaüks võiks omada rahvusvahelist kogemust vähemalt ühes noorteprojektis. Osalemine ja korraldamine annab inimesele nii palju kogemusi ja teadmisi, mille eest võib tänulik olla kogu elu. See muudab inimesed tolerantsemaks ja avatumaks, mis ongi üks niisuguste projektide suuremaid eesmärke. Järelkult nii saab maailma ja inimesi paremaks muuta – see teadmine ja kindlustunne paneb aina enam tegutsema ja uusi ideid teostama.

Anete Elken

Marit Kannelmäe-Geerts

Multikultuursus ja

Sallivus uuringutes

Noorsootöös peitub üks osa teadmisi kindlasti uuringutes, nagu 25.-26. veebruaril Eesti Noorsoo Instituudi (ENI) poolt korraldatud seminaril "Mis on teadmine? Kus paiknevad noortevaldkonna teadmised?" ühiselt kinnitati. Uuringuid tuleks oma töö hõlbustamiseks aegajalt lugeda ja sealt saadud teadmised ka ellu rakendada. Nõnda kanduvad need jagatuna ka teiste noorsootöötajateni. Siinkohal tutvumiseks andmebaas, kus on kokku kogutud uuringud multikultuursusest ja sallivusest. Teemad, mis rahvusvahelise noorsootöoga tihedalt haakuvad.

Multikultuursuse ja sallivuse uuringute andmebaas loodi projekti "Tolerantse Tartu eeskostevõrgustik" raames. Andmebaasis www.sotsioloogia.ee/esta/list_multi.php on leitavad näiteks järgmised uuringud, mis võiksid kuuluda kultuuridevahelisest õppimisest huvitunud noorsootöötaja lugemisvarasse:

Isiku tunnuste või sotsiaalse positsiooni tõttu aset leidev ebavõrdne kohtlemine: elanike hoiakuid, kogemused ja teadlikkus

Autorid: Mikko Lagerspetz, Krista Hinno, Sofia Joons, Erle Rikmann, Mari Sepp, Tanel Vallimäe
Uuring viidi läbi 2007. aastal Sotsiaalministeeriumi toetusel. Uuringu eesmärk oli selgitada Eesti elanike arusaamist ja kogemusi diskrimineerimisest (ehk ebavõrdsest kohtlemisest isiku- või rühmatunnuste alusel), samuti nende hoiakuid ja tegutsemisvalmidust juhul, kui nad puutuvad kokku diskrimineerimise juhtudega. Põhilised uurimisteemad olid diskrimineerimine ehk Eesti elanike arusaamine ja kogemused ebavõrdsest kohtlemisest isiku- või rühmatunnuste alusel. Hoiakud ja tegutsemisvalmidus juhul kui puututakse kokku diskrimineerimise juhtudega. Valim moodustati proportsionaalselt Eesti elanikkonna regionaalse jaotumisega. Vastajaid oli kokku 1208 (sh 809 eestlast, 329 venelast ja 70 muust rahvusest inimest).

Uuringu raportis vaadeldakse seda, kuidas ühiskonna eri rühmadesse kuuluvad inimesed on näinud ja kogenud ebavõrdset kohtlemist ning kuidas nad on sellele reageerinud. Uuringu tulemustega saate tutvuda andmebaasis asuvast raportist. Järgnevalt mõned tulemused ja järeldused. Vastajate sõnul tuleb diskrimineerimist kõige rohkem ette

töölus ning teenuste valdkonnas. Arvatavatest diskrimineerimise alustest mainiti kõige sagedamini enda või oma tuttava rahvust ja vanust; nendele järgnesid tutvusringkond (või selle puudumine), varanduslik seisund, riigikeele puudulik oskus ning puue või pikaajaline terviseprobleem. Kõige sagedamini paistab ebavõrdne kohtlemine Eesti elanike arvates olevat põhjustatud riigikeele puudulikust oskusest, inimese minevikust, puudest/terviseprobleemist või vanusest, nendele järgnesid rahvus ja emakeel. Üle pooltel juhtudel ei olnud ebavõrdse kohtlemise ohvriks sattunud vastaja või tema tuttav teinud midagi selleks, et parandada olukorda või saada hüvitist. Mittetegutsemise põhjustest olulisim oli see, et ebavõrdset koheldu ei pidanud tõenäoliseks, et ta oleks saavutanud oma tegutsemisega soovitud tulemust. Järelduste peatükis toovad uurijad välja, et oluline osa diskrimineerimise tõkestamisel on inimeste teadlikkusel ja valmidusel oma õiguste eest seista. Seepärast tuleb ka küsida, kuidas on inimesed suutelised märkama enda ebavõrdset kohtlemist, seda teadvustama kui mitte ainult isiklikku, vaid ühiskondlikku probleemi, ning sellele vastu tegutsema. (Lagerspetz, 2007). Noorsootööl on siinkohal kindlasti panustamiseks ruumi, et noored märkaksid nii enda kui ka teiste ebavõrdset kohtlemist ja tajusid seda kui laiemat ühiskondlikku probleemi, mille osas saab iga oma vastutust tajuv ühiskonnaliige midagi ära teha.

Integratsiooni monitooring 2008

Autorid: Kairi Kasearu; Avo Trumm; Ellu Saar; Triin Vihalemm; Jüri Kruusvall; Külliki Korts; Peeter Vihalemm; Gerli Nimmerfeldt; Marju Lauristin; Raivo Vetik

Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring on pikaajaline projekt, mille eesmärk on kaasa aidata riikliku integratsioonipoliitika kujundamisele. Põhilisteks uurimisteemadeks on eesti- ja venekeelse elanikkonna olukord ja eluga rahulolu; haridus; keeleoskus; rahvussuhete tajumine; rahvusvahelised suhted, hoiakud ja meie tunne; informeeritus ja meediakasutus; kodakondsus; kodanikud ja mittekodanikud; riigiidentiteet ja ühiskonna valiku sfääri sidusus. Uuringu raportiga saab tutvuda Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse leheküljel www.meis.ee asuvas raamatukogus. Moni-

tooringu sissejuhatuses ütleb autor Raivo Vetik, et võrreldes eelnevate monitooringutega (2000, 2002, 2005) on Eesti ühiskonna struktuurset integratsiooni iseloomustavad näitajad samm-sammult paranenud – see kehtib nii eesti keele oskuse, Eesti kodanike osakaalus rahvastikus kui ka mitmete sotsiaal-majandusliku näitajate osas. Samas on halvenenud mitmed inimeste hoiakuid iseloomustavad näitajad – näiteks on vähenenud venekeelse elanikkonna usaldus Eesti riigi ja tema institutsioonide vastu, langenud on nende venekeelsete vastajate osakaal, kes tunnevad end osana Eesti rahvast jmt. Eestlased on aga jätkuvalt tõrjuvad venekeelse elanikkonna kaasamisel avalikku sfääri. Monitooring kinnitab, et eestlaste jaoks on esiplaanil keelenõuded ja kodakondsuse teema, samas kui venekeelse elanikkond tähtsustab pigem sotsiaalseid eesmärke ning vastastikust dialoogi. Sellest tulenevad omakorda mitmed erinevad arusaamad võrdse kohtlemise, vastastikuse sallivuse, teise poole motiivide ja eesmärkide hindamisel jmt. Taoline eri rahvusgruppide hoiakute polariseerumine näitab, et riigi võimalused ühiskonna sisulist integratsiooni mõjutada on vähenemas.

Noorsootöö jaoks olulise alateema, rahvusvaheline suhtlemine ja hoiakud, tulemustena kinnitab raport, et kontaktid eestlaste ja venekeelse elanikkonna vahel on suhteliselt piiratud. Eestlaste seas omab venekeelse elanikkonnaga juhukontaktidest tihedamat kokkupuudet kolmandik, venekeelse elanikkonna hulgas on igapäevane kogemus eestlastega suhtlemises umbes pooltel. Enamasti toimub rahvasteülene suhtlus töösfääris, töövälised suhtlusvõrgustikud on oma rahvuse kesksed. Noorsootöö võimalust olukorda muuta kirjeldavad järgnevad tulemused. Suhtumises teise rahvusrühma, mõõdetuna valmisolekuna jagada personaalset ruumi teise rahvusrühma esindajatega torkab silma eestlaste märgatavamalt tõrjuv hoiak. Nii eesti- kui venekeelse elanikkonna seas on tõrjuv hoiak iseloomulik nooremas vanuserühmas, samuti tallelaste hulgas. On olemas seos isikliku kokkupuute sageduse ning hoiakute vahel: suhtumine on positiivsem nende isikute puhul, kelle kontaktid teise rahvusrühmaga on tihedamad, seda

Marit Kannelmäe-Geerts

eriti eestlaste puhul (Vetik, 2008). Tähelepanuväärne on aga suhtumine ühistesse "teistesse", mille osas on eestlased ja venekeelne elanikkond märkimisväärselt üksmeelsed. Nii eestlaste kui venekeelse elanikkonna hoiak potentsiaalsete immigrandide tuleku osas on negatiivne, eriti väljastpoolt Euroopat (Korts, Vihalemm, 2008). See tulemus kinnitab omakorda rahvusvahelise noorsootöö vajadust ja võimalust.

Naised Eesti mustlaskogukondades

Autorid: Margaret Tali, Kersti Kollom, Mari-Liis Velberg

2007. aastal tehtud uuringu eesmärgiks oli kaardistada mustlaste asustus Eestis, loomaks vajalikku konteksti edasisele uuringutele. Teiseks eesmärgiks oli naiste positsiooni selgitamine kogukondlikus ja ühiskondlikus elus, tuues seeläbi paremini esile nende probleeme kaasajal. Uurimuses on esitatud ülevaade romade keelelisest identiteedist ja haridustaustast, selgitamaks nõnda nende sotsiaalselt ja majanduslikult olukorda. Uuring pakub rahvusvahelise noorsootöö kontekstis huvi seetõttu, et romad on Euroopa üks suurimaid vähemusrahvuseid (10-12 miljonit inimest). Olles rohkem kui tuhat aastat Euroopa ühiskonna osa, seisavad romad jätkuvalt silmitsi diskrimineerimise ja tõrjutusega.² Seetõttu loeb Euroopa Liit romasid ühe olulise prioriteetse sihtgrupina, seda ka noorsootöös. Uuringu raporteid on oluline lugeda nendel, kes plaanivad antud vähemusrahvusega koostööd teha, kuna see annab hea ülevaate ja sissejuhatuse neile, kes eelnevalt romade elu-oluga kokku ei ole puutunud.

Uuringu "Naised Eesti mustlaskogukondades" käigus viidi läbi 14 intervjuud. Eestis elab erinevatel andmetel 550-1500 mustlast. Siinkohal on välja toodud mõned uuringutulemused, mis noorsootöökontekstis olulised. Kooli poolelijätmise põhjused, mis tulevad uurimuse analüüsist:

- väga paljudel mustlaslastel puudub igasugune ettevalmistus kooliminekuks ja hilisem tugistruktuur, mis on seotud ka nende laste vanemate puuduliku või vähese haridusega;
- koolikiusamine ja tõrjutus on seotud halvustava, stereotüüpse suhtumisega mustlastesse.

Mustlasi on paljude sajandite vältel kõikjal Euroopas kultuuriliselt, sotsiaalselt ja majanduslikult diskrimineeritud. Tõrjutav ja ebavõrdset kohtlemist naiste suhtes esineb nii teenindusasutustes, tööturul, koolides kui ka ametkondades. Veidi harvem kohtab diskrimineerivat suhtumist väiksemates asulates ja maapiirkondades, kus inimestevahelised

sidemed on tihedamad ning koos on elatud pikema aja vältel. Suur osa elanikkonnast ei tea juba sajandeid Eestis kestnud mustlaskultuuri, -ajaloo ja elu kohta eriti midagi. Meedia võimendab omakorda ühiskonnas olevaid negatiivseid eelarvamusi, eelistades seda stereotüüpide kummutamisele ja mustlaselu omanäolisema ning põnevama külje näitamisele. Tihti puudub mustlaste seas teadlikkus selle osas, kuidas ebavõrdse kohtlemise korral käituda ja kuhu õigusabi saamiseks pöörduda. Puudulik haridus, kirjaoskamatus ja riigikeele vähene valdamine takistavad mustlastel teabe leidmist abisaamise võimaluste kohta ühiskonnas. Eriti suureks riskirühmaks on naised, kes ei jälgi Eesti meediat ja saavad infot üksnes kogukonna teistelt liikmetelt. (Tali, at al, 2007)

Ühe peamise probleemina, mida uurijad kokkuvõtetes välja toovad, on noorte mustlaste (nii tüdrukute kui ka poiste) vähene vaba aja veetmise võimalus, mis võib neid tänavale või kuritegelikule teele tõugata (sh. alkoholism, narkootikumid). (Tali, at al, 2007)

Rahvusäärmuslus RATE.EE profiilides (bakalaureusetöö)

Autor: Rain Pruul

Sotsiaalvõrgustike teemaliste uuringute olulisus noorsootöös täpsemat selgitust ei vaja. Ka eelpool nimetatud ENI korraldatud seminaril tõstas rate.ee teemaline ettekanne noorsootöötajate hulgas kõige enam küsimusi ja diskussiooni. Sama keskonna kohta valmis 2007. aastal uuring, mille eesmärgiks oli näidata, kuidas ja milliste vahendite abil konstrueeritakse populaarses internetikeskkonnas äärmuslikku ideoloogiat järgiv, tihti vägivalda ning ksenofoobset viha propageeriv kasutajaprofiil. Samuti pöörati tähelepanu, kas valimi liikmed on ühtede ja samade Rate-klubide liikmed; kes kuuluvad valimi "meie" gruppi, kes võõraste hulka. Oluline oli siinkohal, läbi milliste väljendite toimub gruppide ühendamine tervikuks – mis on need jagatud ühised väärtused paremäärmsust väljendavaid profiile omavate kasutajate hulgas. Uuringus uuriti 174 suhtlusportaali Rate.ee kasutaja profiili. Valik tehti Rate.ee-s esinevate sõnavõtude, profiilides sisalduva tekstilise ning visuaalse materjali põhjal. Samuti oli üheks valiku tingimuseks, et profiili lisainfo rubriik sisaldaks agressiivseid või viha õhutavaid sõnu, mida tuleks pidada ekstreemistlikuks või vähemasti parempoolselt radikaalseks. Tulemuste kohta saate lugeda bakalaureusetööst, mis on leitav multikultuursuse ja sallivuse uuringute andmebaasist.

Rassism ja ksenofoobia Eestis (elanikkonna uuring)

Autorid: Triin Vihalemm, Mailis Timmi, Liisi Laineste, Raivo Vetik, Toomas Raus

2007. aastal Justiitsministeeriumi tellitud uuringu eesmärgiks oli hinnata eestimaalaste suhtumist Eestis elavatesse teise kultuuri, religiooniga või teise rassi kuuluvatesse inimestesse ja hinnata vihkamiskuritegude riske. Eesmärgi täitmiseks uuriti elanikkonna hulgas levinud arvamusi ning trükimeediat kui elanikkonna arvamusi olulisel kombel kujundavat keskkonda, samuti teema interaktiivset käsitlemist internetis. Oluliste tulemustena kokkuvõttest võib välja tuua järgnevat:

- Trükimeedia ei pea rassismi oluliseks probleemiks. Rassismi puudutav probleemianalüüs on pinnapealne, keskendutakse peamiselt informeerivale rollile. Suhtumist rassismi proovitakse mitte väljendada. Nii rassismi suhtes negatiivsete kui ka rassismisüüdistuste suhtes kriitiliste artiklite arv on väike.
- Trükimeedias domineerib Eestiga seotud, rassismist kirjutavate artiklite puhul hoiak, et probleem ei ole Eesti jaoks oluline.

Enam meedias ksenofoobseid kommentaare pälvinud grupid on: venelased, seksuaalvähemused ja kristlased.

Foorumites on põhilised vaenuobjektid teise rassi, religiooni esindajad, seksuaalvähemused ning vähemal määral venelased.

Suhtlusportaalis rate.ee on selgelt välja kujunenud rassistlik subkultuur, kelle liige on enamasti meessoost, keskmine vanus 20,9 aastat, põhiharidusega, ning elukohaks Põhja-Eesti. Ka orkut.com kasutajate hulgas on marginaalne rassistlik subkultuur, kelle liige on enamasti meessoost, keskharidusega, elukohaks Põhja-Eesti. Vaenuobjektideks on venelased, teiste rasside esindajad, väga harva ka islam. (Justiitsministeerium, 2007).

Marit Kannelmäe-Geerts

ESF programmi "Noorsootöö kvaliteedi arendamine" õppematerjalide arendamise koordinaator

¹ Uuri lähemalt internetist: www.dorpatensis.ee/uritused/toimunud-projektid/projekt-tolerantne-tartu

² Euroopa Liidu poolt romade olukorda ja toetusvõimalusi kajastav lehekülg: ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=518

Integratsioon Eestis Hooksotöö võimadus

Eesti olukord praegu

Mitmekultuurilisus on Eesti ühiskonna tänane ja kindlasti ka homme päev. Praegusel ajal on esikohal eestlaste ja peamiselt slaavi taustaga inimeste suhted – Nõukogude Liidu aegadel siia Venemaalt, Valgevenest ning Ukrainast toodud inimesed ning nende lapsed ja lapselapsed moodustavad eestlastest selgelt eristuva grupi. Erinevused on rahvuslikus identiteedis (Eesti elanikkonnast moodustavad eestlased kaks kolmandikku, venelased veerandi ja ülejäänud rahvused kokku umbes kahekümnendiku), juriidilises staatuses (Eesti elanikkonnast moodustavad Eesti kodanikud küll suurema enamuse, kuid siin elab praegu ka umbes 100 000 inimest, kellel ei ole ühegi riigi kodakondsust ja teist samapalju Venemaa kodanikke), keeleoskuses (kahe kolmandiku mitte-eestlaste eesti keele oskus piirdub arusaamise ja vähese rääkimis- oskusega, rääkida ja kirjutada suudab vaid seitsmendik mitte-eestlastest), massimeedia ja infokanalite kasutamises (mitte-eestlased eelistavad Venemaa infokanaleid, eestlased aga Eesti kanaleid), kontaktides (tihedaid kontakte teise rahvuse esindajatega on vaid kümnendikul Eesti elanikkonnast), “meie”- tundes (alusel eestlaste ja mitte-eestlaste ühise identiteedi tekkeks on suhteliselt nõrgad ning mõlemad grupid kalduvad taastootma pigem enda etnilist ja keelelist identiteeti kui ühist identiteeti), ajaloosündmuste erinevas mõtestamises (eriti selgelt tuleb esile Teise Maailmasõja tähenduse hindamisel), samuti regionaalses ja sotsiaal-majanduslikus positsioonis ühiskonnas (mitte-eestlased on koondunud Põhja- ja Kirde-Eestisse, nende olukord tööturul on mõnevõrra ebasoodsam eestlastele iseloomulikust). Uuringud näitavad, et viimastel aastatel ei ole paranenud suhtumine teise kultuuri esindajatesse; pigem vastupidi – erinevuste tajumine on mõne-

võrra tugevnenud, vahetud kontaktid aga vähenenud. Samuti näitavad uuringud seda, et kultuuridevahelisele suhtlemisele on suletumad eestlased, venekeelse taustaga inimesed on valmis rohkem nii suhtlema kui ka nende hoiakud teise rahvuse suhtes on soosivamad ja vähemal määral konfliktsele kalduvad. Kuigi rahvustevaheline olukord Eestis praegu ei ole otseselt konfliktne, näitavad 2007. aastal Pronkssõduri teiselaldamisega Kaitseväge kalmistule kaasnud vägivaldasündmused, et konfliktid ei ole välistatud tulevikus.

Integratsioon, assimilatsioon, marginaliseerumine ja segregatsioon

Tänapäevaseks tuntud mitme erineva kultuuri kooseksisteerimine ühes ühiskonnas on suures osas tekkinud võõra kultuurigrupi sisserändega. Euroopa Liidu riikides on palju tähelepanu pälvinud türklaste sisseränne, endise Nõukogude Liidu aladel aga slaavi taustaga inimeste elama asumine piirkondadesse, kus neid varem ei olnud. Sulatuspoti ehk lineaarse assimilatsiooni mudeli kohaselt oodati sisserännanute kultuuriliste omapärade vähenemist ja lõpuks kadumist võrreldes vastuvõtva ühiskonna kultuuri omapäradega. Selle protsessi tulemuseks on oodatavasti kultuuriliselt ja keeleliselt homogeenne ühiskond, milles sisserännanud grupp on ‘lahustunud’ riiklust teostavas kultuurigruppi. Paraku ei ole ajalugu kinnitanud taolisi ootusi – kuigi kultuurilised eripärad vähenevad ajapikku, siis ei kao need sedavõrd, et erinevad grupid sulanduksid üheks. Lõplikku assimileerumist ei toimu, nagu näitab ka paljude riigita rahvaste jätkuv võitlus võimaluse eest elada oma elu iseseisvalt, kas siis iseseisva riigina või kultuuriautonomiana. Ka Euroopa Liidus domineerib tänasel päeval kultuurilisuse mitmekesisuse tunnustamine ühtse ‘sulatuspoti-rahva’ idee ees.

Võimaluse kultuurilist mitmekesisust tunnetada ning selle protsesse paremini mõista pakub akulturatsiooniteooria. Akulturatsiooniteooria vaatleb kultuurigruppide suhteid kahel dimensioonil: esiteks enda kultuuri ja kultuuripärandi tähtsustamine ning teiseks – kontaktide intensiivsus teise kultuuriga. Taoline kahemõõtmeline mudel loob neli võimalikku arengustenaariumi. Kahe või enama kultuurigrupi integratsioon kirjeldab olukorda, kus väärtustatakse nii enda kultuuripärandit kui ka lähedasi suhteid teistega. Ühiskonna tasandil, kus paratamatult on tegemist riiklust teostava ning taolist positsiooni mitteomava kultuurigruppide vaheliste suhetega, on sellele arengule paralleeliks mitmekultuuriline ühiskond. Taolise ühiskonna tunneme ära kui muulased räägivad vabalt nii enda kui eesti keelt, on teadlikud ja aktsepteerivad teineteise arusaamu ning eripärasid, puudub rahvusliku taustaga sotsiaalne segregatsioon, ning ühishuvid ja ühine identiteet domineerib rahvuslike üle. Enda kultuuripärandi tähtsustamine koos väheste kontaktidega teise grupiga kujutab endast separatiivset arenguteed, mis viib segregatsioonile ühiskonnani. Selles mudelis on eri kultuurigrupid sisuliselt eraldunud eraldi kogukondadeks, mille vahel puudub dialoog ja suhtlemine, infot hangitakse erinevatest infokanalitest, välja on kujunenud tugevad eelarvamused ja negatiivsed hoiakud ning seda ka institutsionaalsel tasandil, tööturg ning sotsiaalelu on organiseerunud rahvuslikul pinnal. Enda kultuuripärandi väheoluliseks pidamine, kuid teise kultuuri tähtsustamine viib aga ühe rahvusgrupi assimilatsioonini – ehk sulatuspoti mudelini ühiskonna tasandil. Sisuliselt tähendab see ühe kultuuri hääbumist ühiskonnas tervikuna. Muulased räägivad praktiliselt ainult eesti keelt, järgivad eesti kultuuri kombestikku ja

käitumismustreid, on kaotanud kontaktid Venemaaga. Ka tööturul ning sotsiaalelus on erinevused eestlaste ja muulaste vahel praktiliselt olematud; ühiskonnas on raske eristada eri kultuurigruppe. Enda kultuuripärandi vähene tähtsustamine koos nappide kontaktidega teise kultuuri esindajatega viib ühe kultuurigrupi marginaliseerumiseni. Ühiskonna tasandil on tegemist aga arenguga välistava mudeli suunas, milles üks kultuurigrupp on kaotanud võrdse staatuse ühiskonnas. Suhted eri gruppide vahel on väga napid, välistatute haridus ning tööturu positsioon on märgatavalt halvem, neil on raske teha oma häält kuuldavaks riigikorralduses ning valitsemises, neil on kujunenud tõrjutuse ning lootusetuse hoiakud.

1990ndate aastate keskel uuris Eesti noorte mitte-eestlaste ühiskondlikku asendit ja võimalikke arenguteid projekt VERA. Tollal pidasid projektis osalenud ühiskonnateadlased ja eksperdid 15 aasta perspektiivis tõenäolisemateks arenguteedeks Eesti arengut multikultuurse ja/või segregeerunud ühiskonna suunas. Nüüd, mil nende prognooside täitumise aeg on kätte jõudnud, võib öelda, et praeguseks ajaks ei ole Eestist saanud multikultuurset, eri rahvusest grupe integreerivat ühiskonda, vähemalt mitte tollal ettekujutatud määral. Kuigi sellesuunalisi arenguid on olnud, näitavad paari aasta tagused andmed mõnevõrra tugevamat arengut rahvusgruppide eristumisele ja segregeerunud ühiskonnamudeli

suunas. Samuti on märgatavalt esindatud marginaliseerumisprotsessid, areng välistava ühiskonnamudeli suunas.

Kontaktihüpotees

Eri kultuuridesse kuuluvate inimestevahelisi suhteid uurides on tähele pandud, et lähedased kontaktid toovad endaga kaasa ka positiivsemad hoiakud teise grupi suhtes. See kontaktihüpoteesina tuntud väide sedastabki, et lähedased suhted eri kultuuridesse kuuluvate inimeste vahel parandavad nende suhtumist teineteisesse. Vähesed kontaktid seevastu võimaldavad negatiivsete stereotüüpide ja eelarvamuste teket ning püsimist. On oluline, et kontaktid oleksid lähedased – tänaval, bussis, järjekorras või mujal toimunud põgusatest kokkupuudetest või ka kokkupõrgetest ei ole kasu hoiakute ja suhtumise parandamisel. Vajalik on kokku puutuda intensiivse suhtlemise olukordades, mis nõuavad enda avamist teise grupi esindajatele ja teise tundmaõppimist. Positiivsete hoiakute ning vastastikuse sooja suhtumise arenguks on aga vajalik veel ka mõnede liisatingimuste täidetust. Esiteks, kokkupuuted peavad toimuma olukorras, kus puudub va-

hetu konflikt. Samas ei eelda see varasemate konfliktide puudumist. Pigem vastupidigi – just konfliktiolukordade ühist analüüsimist ja lahendamist on kasutatud erinevatest kultuuridest pärit inimeste lähendamiseks. Seda võtet on kasutatud nii moslemite ja kristlaste, pisisulide ja nende ohvrite kui ka tülisolevate noortegruppide omavaheliseks lepitamiseks ning suhete parandamiseks. Teiseks on vajalik osalevate poolte võrdne staatus kontaktiolukorras. Suhteid parandada ei ole võimalik situatsioonis, kus ühel osapoolel on õigus ja võimalus ühepoolset kehtestada reegleid ja anda hinnanguid ning võtta vastu otsuseid arutatavas teemas. Just seisukohtadele jõudmine ühise arutelu käigus ongi see võti, mis toob vastanduvad pooled teineteisele lähemale. Võrdne staatus tähendab ka seda, et lõplikele otsustele saadakse jõuda vaid üheskoos tegutsedes. Kolmandaks, suhtlemine peab olema vaba vaenulikkusest ja pingest. Kontaktsituatsiooni on vaja luua teineteisemõistmise olukord. Neljandaks on oluline, et osalejad tajuksid 'vastaspoolt' kultuurigrupi tüüpiliste esindajatena, mitte aga just selleks sündmuseks valitud inimestena. Osalejate tajumisel eba-

tüüpilistena võib kaasneda see, et kujunevaid hoiakuid ei laiendata teistele 'vastaskultuuri' liikmetele, vaid need jäävad kehtima ainult osalejate suhtes. Kuigi ka see pole halb, on siiski eesmärk muuta suhtumist terve kultuuri tasemel, mitte ainult konkreetsete indiviidide suhtes.

Kontaktihüpootees toob välja ka põhjuslikud mehhanismid, mis aitavad mõista hoiakute muutumist läbi vahetutes kontaktides osalemise. Vahetud kokkupuuted võimaldavad õppida tundma teist gruppi, saada selle kohta infot. Nii nõrgenevad põhjendamatud eelarvamused ja negatiivsed stereotüübid. Teiseks, käitumise muutumine vahetult kontakti tulemusel. Kontaktolukordades on võimalik kogeda ka konfliktsest erinevat käitumist nii enda kui ka teise grupi esindajate poolt ning niimoodi luua uus käitumismudel. Kolmandaks, emotsionaalsete sidemete tekkimine eri gruppidesse kuuluvate inimeste vahel. Kirjeldatud tingimustel toimuvate isiklike lähedaste kokkupuudete tulemus võib olla vägagi positiivne. Neljandaks, grupisisese ümberhindamise käigus saavad osalejad teadlikuks enda hoiakutest teise suhtes, luues niimoodi eelduse ja võimaluse neid muuta positiivsemaks. See saab aga toimuda alles siis, kui ollakse näinud ja mõistnud teise grupi esindajate arusaamu ning motivatsiooni.

Kontaktihüpooteesile on leitud kinnitust paljudes uuringutes. Ka Eestis läbiviidud eestlaste ja venelaste vaheliste suhete analüüsid näitavad positiivsemaid hoiakuid nende puhul, kellel on rohkem sõpru-tuttavaid teisest rahvusest inimeste hulgas. Seda on leitud nii elanikkonnas üldiselt kui eraldi noorte hulgas.

Noorsootöö roll

Noorsootöö roll ühiskonnas on kaasa aidata ühiskonna ees seisvate väljakutsetele vastamisele. Eesti ühiskonna jaoks on eestlaste ja venekeelsete elanike napi suhtlemise ning erinevate hoiakute muutmine väljakutseks, mille parendamiseks saab ka noortega tehtav töö kaasa aidata. Noorsootöö roll selles kontekstis ei ole pelgalt sotsiaal-pedagoogiline ehk teatud eesmärgi jaoks sobivate didaktiliste meetodite kasutamine. Rahvustevahelised suhted saavad paraneda ainult protsessis, mille oluliseks osaks on eri gruppide esindajate vastastikune teineteise mõistmise suurenemine ning selle baasil tekkivad muutused enda arusaamades ja suhtumistes. Sellesse konteksti asetuvad ka integratsiooniuringute tulemused, mille kohaselt kalduvad suletumad ning negatiivsemalt häälestatud olema eestlased.

Kontaktiteooria pakub mitmeid vihte, kuidas noorsootöö korraldamine ja noorsootöö praktika võiks aidata kaasa rahvustevaheliste suhete parandamisele. Kõige olulisem ongi vast põhiväide: inimestevahelised suhted paranevad teineteist lähemalt tundma õppides. Selle rakenduseks noortega tehtavast tööst ja tegevusest saavadki olla eri rahvuse noorte ühistegevused. Noorsootöö saab kultuuridevaheliste suhete paranemisele kaasa aidata luues eri rahvusest noortele võimalusi, tingimusi, olukordi, kus nad on "sunnitud" intensiivselt töötama ühe probleemi lahendamisel, eesmärgi saavutamisel. Loomulikult on noorte omaalgatusel tähtis koht. Noorsootöö ja noorsootöötajate rolliks jääb aga kindlasti vajalike tingimuste loomine: piisava väljakutse pakkumine, osalejate võrdsuse tagamine, suhtlemise soodustamine. Oluline on valida ja kasutada sobivaid sotsiaal-pedagoogilisi meetodeid, mis tagaksid tegevuste ja olukordade vastamise hoiakute muutmiseks vajalike tingimuste.

Taoliste programmide ja projektide läbiviimine Eestis ka toimub, näiteks Integratsiooni Sihtasutus rahastas 2009. aastal 10 taolist projekti, milles osales kokku enam kui 2 500 noort. Kindlasti on ka teised noorsootöösutused läbi viinud noortele mõeldud rahvustevahelist integreerumist toetavaid projekte. Arvestades aga noorte üldarvu, on tegemist siiski suhteliselt väikese osalejate arvuga; piisava arvu noorte kaasamine taolistesse ettevõtmistesse ei ole lihtne. Üheks võimalikuks lahenduseks võiks olla keeleõppe programmide ja projektide arendamine suunas, mis vastaksid kontaktihüpooteesis toodud tingimustele.

Kokkuvõtvalt öeldes on eri rahvaste vaheliste suhete parandamine Eesti jaoks väljakutse ning noorsootöö saab siin kaasa aidata. Üheks võimaluseks on tingimuste loomine eri rahvusest noorte ühistegevuseks olukorras, kus nende ees seisab teineteise kultuurilise tausta tundmaõppimist eeldava probleemi lahendamine, eesmärgi saavutamine.

Marti Taru

Tallinna Ülikooli Rahvustevaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudi teadur.

Üks minu headest tuttavatest, Elad Vazana, on oma kodumaal Iisraelis pikka aega korraldanud laagreid juudi-, moslemi- ja kristlasnoortele ning jätkab seda ka praeguses poliitilises olukorras. Elad on teinud tohutut tööd, et just nimelt läbi noortevaheliste isiklike kontaktide saada leevendust nendele poliitilistele pingetele, mis antud hetkel piirkonnas valitsevad. Noored, keda on õpetatud üksteist vihkama, suudavad tulla kokku ja teha koos tööd kõigi piirkonnas elavate inimeste heaks. Niisiis, ma usun kontaktihüpooteesi, sest olen seda näinud toimimas.

Me ei peagi võtma endale ülesannet suuta sulatada endasse kõik Eestis elavad etnilised rühmad sel moel, et kaoksid keelelised ja kultuurilised erinevused. Erinevustesse tuleb suhtuda kui rikkusesse. Inimene peab teadma oma etnilist tausta ja oma juuri. Juurteta taim ei suuda uues kasvukohas juurduda ja juurteta inimesega on sama lugu. Tuleb tunda enda kultuuripärandit, austada teiste rühmade kultuuripärandeid ning teadlikult tekitada võimalusi rohketeks kontaktideks erinevate rühmade vahel.

Artiklit lugedes tekkis mul tunne, et üheks meie ebaedu põhjuseks võib olla matemaatika termineid kasutades ühise nimetaja puudumine. Mis on see piisavalt suur ja tähtis, mis suudaks ühendada kõiki Eestis elavaid inimesi?

Elad ütleb, et tema usub armastusesse. Armastuse võimalikkusesse võimatutes tingimustes ja armastuse kõikvõimsusesse.

Võib-olla ongi keerulistele küsimustele parimad väga lihtsad vastused.

Eha Kraft

EELK Laste- ja Noorsootöö Ühenduse tegevjuht

Haridus- ja Teadusministeerium

AJAKIRJA VÄLJAANDJA:
SIHTASUTUS ARCHIMEDES
EUROOPA NOORED EESTI BÜROO
KOIDULA 13A
10125 TALLINN
TEL: 6979236
FAKS: 6979226
EUROOPA.NOORED.EE
WWW.MITTEFORMAALNE.EE

AJAKIRI MIHUS VÄLJAANDMIST
TOETATAKSE EUROOPA SOTSIAALFONDI
JA EESTI VABARIIGI KAASRAHASTUSEL
ELLUVIIDAVAST PROGRAMMIST
"NOORSOOTÕO KVALITEEDI ARENDAMINE"
TOIMETAJA: MARIT KANNELMÄE-GEERTS
KEELETOMETAJA: TERJE HENK
AJAKIRI ON TRÜKITUD FSC SERTIFIKAADIGA
PABERILE LOODUSSÕBRALIKE VÄRVIDEGA.

SUUR AITÄH KÕIGILE, KES KÄESOLEVASSE NUMBRISSE
IDEELISELT, SISULISELT JA PRAKTILISELT PANUSTASID!